

Адыгеим и Лышъхъэ рзэныгъэ тхылъ кыфагъэхьыгъ

Адыгеим и Лышъхъэу Тхьакъушынэ Аслъан ыцкэкIэ общественнэ объединениехэм я Дунэе Союзэу «Къэндзалхэм я Дунэе конгресс» зыфиорэм итхьаматэу Р.З. Закировым ирзэныгъэ тхылъ тыгъуасэ къагъэхьыгъ. Ащ мырзуштэу кышцелэ: «Къэндзалхэм я Дунэе конгресс игъэцкIэкIо комитет тхьауегъэпсэушхо кыуелэ къэндзалхэм ягушъхъэлэжыгъэ зыксыгъэлэтыгъэным, лъэпкъ культурэхэр нахь бай шыгъэнхэм, лъэпкъхэм азыфагу илъ зэпхыныгъэхэр гъэпытэгъэнхэм уилахышхо зэрахэпшыхьэрэм фэшI».

Адыгэ Республикэм
и Лышъхъэ ипресс-кыулыкъу

Урысые народнэ фронтым ишъолъыр къутамэ зэхэщэгъэным детэгъаштэ

Адыгэ Республикэм инахыжъхэм я Совет дыригъэштагъ хэгъэгум общественнэ движениеу «Народный фронт — за Россию» зыфиорэр зэрэщызэхашагъэм. Урысые народнэ фронтым изэхэщэгъэ зыксыгъэлэтыгъэным, ащ гухэлъэу ыкIи пшъэрылъэу илэхэм игъэкIотыгъэу зызащэгъэгъэ нэуж Адыгэ Республикэм ащ икыутамэ щызэхэщэгъэн зэрэфаем Советым дыригъэштагъ. Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхьакъушынэ Аслъан Москва кызыкIыжъ нэужым республикэ ыкIи муниципальнэ образованийхэм я СМИ-хэм япашэхэмрэ ялофшIэхэмрэ мы IoфыгъомкIэ зэлукIэ адырилагъ.

Республикэм и Лышъхъэ зэрэхигъэунэфыкIыгъэмкIэ, общественнэ организациехэу, политическэ партиехэу Хэгъэгум уфэшъыпкъэн зэрэфаем, цыфхэм яшылакIэ нахышIу шыгъэным, тикъэралыгъо ыкIуачIэ хэгъэхьогъэным, социальнэ лъэныкъомкIэ зэфагъэ зыхэлъ унашъохэм якыыхэхын лыхыгъэным зэрипхыхэрэр зызэкъоуцохэкIэ Урысые хэгъэгум лъэшыр, демократичнэу шытыр дгъэпсын зэрэглъэкIыштым хэгъэгум ицIыф анахь Iушхэр бэшлагъэу ыгъэгумэкIыштыгъэх. Общественнэ движениеу «Народный фронт — за Россию» зыфиорэр зызэхашэм ащ фэдэ амал шыIэ хьугъэ. Тэ шокI имыIэу а амалыр кызыфедгъэфедэшт, ныбжьыкIэхэм, ветеранхэм, тиереспубликэ кырыкIоштым ыгъэгумэкIыр пстэуми ягухэлъыкIэхэм гъогур къафызIутхышт ыкIи ащ икыутамэ зэхэщэгъэн.

Нахыжъхэм я Совет зэрилъыгъэрэмкIэ, общественнэ организациехэр, политическэ партиехэр зызэкъодгъэуцохэкIэ, республикэм ыпашъхэ ит Ioфыгъохэм язэшIохынкIэ нахь шIуагъэ къэзыхын зыльэкIышт хэкIыпIэхэр къэдгъотыштых ыкIи Ioфтхьабзэу зетхьащтхэм лъэпсэ зыкI афэтшIышт. Тэрэзуу зэгупшысэгъэхэ, зигъоу шыт унашъохэр штэгъэнхэмкIэ, ахэр гъэцкIагъэ зэрэхьухэрэр уплъэкIугъэнымкIэ, бюджет мылкъур зищыкIагъэм пэлугъэхьэгъэнымкIэ ыкIи мурадэу зыфэтшIыжыгъэм тыфкIонымкIэ ар лъэпсэшIу хьушт. Движениеу хэлажъэрэ пэпчъ иреспубликэрэ и Хэгъэгушхоу Урысыемрэ ягъэпсакIоу хьуным иамал кызырэлэкIэхьащтми мэхъэнэ гъэнэфагъэ иIэу шыт.

Адыгэ Республикэм
щыпсэурэ нахыжъхэм я Совет

ПсэупIэ-коммунальнэ хьызмэтым щыкIорэ зэхьокIыныгъэхэм IэпыIэгъу афэхьугъэнымкIэ федеральнэ Фондэу зэхашагъэм ипрограммэхэр зэрагъэцакIэхэрэм фэгъэхьыгъагъ тыгъуасэ зэхэщэгъэ видеоконференциер. Ар зэрищагъ УФ-м и Правительствоэ и Тхьаматэ игуадзэу Дмитрий Козак. Ioфтхьабзэм хэлэжъагъэх AP-м и Лышъхъэрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрациие ипашэу Владислав Федоровыр, AP-м псэолъэшIынымкIэ, транспортымкIэ, гъогур ыкIи псэупIэ-коммунальнэ хьызмэтхэмкIэ Министерствэм ипашэ игуадзэу Хьаткьо Рэмэзанэ, нэмыкIэхэри.

УФ-м и Правительствоэ и Тхьаматэ игуадзэу Дмитрий Козак игушIэ кызырэхьыгъэхьыгъэмкIэ, хэбзэгъэуцугъэу шыIэм диштэу, зэхонным ищынагъо зилэ унэхэм арыххэр игъом гъэкоштыгъэнхэ фае. АщкIэ шъолъырхэм къафатIупшырэ мылкъур игъом замыгъэфедэкIэ, ар кызыкIагъэкIожьын зэралъэкIыштыри къариIуагъ. Шъолъырхэм игъом амыгъэфедэгъэ миллиард пчъагъэ федеральнэ бюджетым кыфызэкIагъэкIожьыным ищынагъо мы уахътэм зэрэщыIэм кыкIигъэтхыгъ. Регионхэу зипшъэрылъхэр тэрэзуу зымыгъэцакIэхэрэм ягугъу кышIыгъ, пшъэдэкIыжъ зэрэхьыштыри агу кыгъэкIыжыгъ. Фондым ипрограммэ кыдылгытэрэ гухэлъхэр шIокI имыIэу субъектхэм агъэцкIэнхэ зэрэфаер Д. Козак кIэухым кыIуагъ.

Фэтэрыбэу зэхэт унэхэм гъэцкIэжьын IoфшIэнхэр яшIылэгъэнхэмкIэ федеральнэ программэм ишIуагъэкIэ республикэм ит псэупIэхэм ащыщхэм ахэр ащызэшIуахых. ПсэупIэ-коммунальнэ хьызмэтым щыкIорэ зэхьокIыныгъэхэм IэпыIэгъу афэхьугъэнымкIэ федеральнэ Фондэу зэхашагъэм имылкъуагъ.

Фэтэрыбэу зэхэт унэхэм гъэцкIэжьын IoфшIэнхэр яшIылэгъэнхэмкIэ федеральнэ программэм ишIуагъэкIэ республикэм ит псэупIэхэм ащыщхэм ахэр ащызэшIуахых. ПсэупIэ-коммунальнэ хьызмэтым щыкIорэ зэхьокIыныгъэхэм IэпыIэгъу афэхьугъэнымкIэ федеральнэ Фондэу зэхашагъэм имылкъуагъ.

ОШЭ-ДЭМЫШЭ IOФХЭР

Сомэ миллиони 112-рэ зэрар кыыхьыгъ

БлэкIыгъэ тхьамафэм республикэм ичIыпIэ зэфэшъхьафхэм ошх-ошъу зэхэт къащехыгъ. Ошъоу къехыгъэр зэрэин дэдагъэм кыыхэкIыкIэ, зэрар мымакIэу кыыхьыгъ. Анахь лъэшэу ар кызыщехыгъэр Мыекъопэ районыр ары, анахьыи ащ щигъэфыкыуагъ. УФ-м и МЧС AP-мкIэ и ГъэлорышIапIэ ащ фэгъэхьыгъэ пресс-конференцие щызэхашагъагъ. Журналистхэм кылуагъэх ГъэлорышIапIэм ипашэ иIэнатIэ зыгъэцкIэрэ Николай Басовымрэ Мыекъопэ район администрацием ипашэу Евгений Ковалевымрэ.

Ахэм тызэрэшагъэгъозагъэмкIэ, Кировскэ, Краснооктябрьскэ ыкIи Куржорскэ койхэм ахэхьэрэ псэупIэхэр арых нахыбэу зэрар кызыфыхьыгъэхэр. Ахэм зэкIэмкIи социальнэ объекти 5 адэт, унэгъо 537-рэ ащэлпсэу. Унашъхэхэр, шъхьаныгъупчэхэр зехикъутагъэх, чыгъхэр зехицIыцIагъэх, электричествэр зырыкIорэ гъучIычхэр зыщызэпиутыгъэ чIыпIэхэр шылагъэх. Евгений Ковалевым кызырэкIигъэтхыгъэмкIэ, губгъохэм лэжыгъэу арытыгъэр зыпкъ ибгъэуцожьын умылкъыныу ышIыгъэх. Ар гектар 4430-рэ мэхъу. ПэшIорыгъэшъэу кызыралытагъэмкIэ, ошъум зэрарэу кыыхьыгъэр сомэ миллиони 112-рэ

мэхъу. Цыфэу зэрар кызыфыхьыгъэхэр IэпыIэгъу кыкIэлъэлъухэу нэггырэ 437-мэ тхылъхэр къатыгъэх. Комиссией районным щызэхашагъэхэр ахэм ахэлпгъэх, зэрарэу унагъо пэпчъ кыфыхыгъэр зыфэдизыр къалыгъэ.

Федеральнэ гупчэм IэпыIэгъу кытынэу кызыригъэгугъагъэхэр районным ипашэ кыыхыгъэщыгъ. Непэ республикэ ыкIи муниципальнэ ахьэцкIэ еджапIэу ыкIи кIэлэцIыкIу IыгыпIэу ыгъэфыкыуагъэхэр зэтырагъэуцожьых. Мыекъопэ районыр садхэм языксыгъэлэжыгъын зыщыпIыгъэх ащыщ, чыгъхэр мымакIэу шагъэтIысыгъэх. Ахэм язытет журналистхэр кIэупчIагъэх. Евгений Ковалевым кызыриIуагъэмкIэ,

Пшъэрылъхэр зэрагъэцакIэрэм тегушылагъэх

2008 — 2012-рэ илъэхэм къакоцI фэтэрыбэу зэхэт унэхэу Адыгеим итхэм гъэцкIэжьын IoфшIэнхэр ащыкIуагъэх. Ащ зэкIэмкIи сомэ миллиардым ехъу апIуагъэхьагъ.

Адыгэ Республикэм псэолъэшIынымкIэ, транспортымкIэ, псэупIэ-коммунальнэ ыкIи гъогур хьызмэтхэмкIэ и Министерствэ ипашэ игуадзэу Хьаткьо Рэмэзанэ тызэрэщигъэгъозагъэмкIэ, кызыэхонным ищынагъо зилэ унэ 70-рэ фэдиз мы лъэхьаным республикэм ит. Ахэм ащыпсэухэрэм ягумэкIыгъохэр дэгъэзыжыгъэнхэм фэшI республикэ программитIумэ Ioф ашIэ, федеральнэ Фондыри IэпыIэгъу къафэхъу. Ащ ишIуагъэкIэ 2012-рэ илъэсым кыкIоцI нэггырэ 202-рэ зэрыс унэгъо 87-рэ агъэкоштыжыгъэнхэ, унакIэхэр аратынхэ альтэкIыгъ. Непэрэ мафэхэм яхьулIэу поселкэхэу Инэмрэ Яблоновскэмрэ фэтэрыбэу зэхэт унитIу ащашIы, ахэм унэгъо 87-рэ агъэкоштыжыгъэнхэу шыт.

Кыыхэгъэщыгъэн фае фэтэрыбэу зэхэт унэхэм ягъэцкIэжьын пэлухьан фэе ахьэцэу Фондым кыыхыштыгъэм зэхьокIыныгъэхэр зэрэфэхьугъэхэр. Джы ащ процент 50-р ары кыгIупшыштыр, адрэ къанэрэр регионхэм ыкIи чIыпIэ бюджетхэм къахахышт. Унэр зыхэхэм процент 15-р кыыхагъэхьон фае. Видеоконференцием хэлэжъагъэхэр нэмыкI Ioфыгъохэми атегушылагъэх, унэшъо гъэнэфагъэхэри ашIыгъэх.

ПАТИКЪО Анет.

Сурэтыр Iэшыгъэн Аслъан кытырихыгъ.

ошгур садхэм зыкIи анэсыгъэл. Джащ фэдэу журналистхэр зыгъэгумэкIыштыгъэхэм ащыщых цыфхэм макъэ языгъэлурэ системэм икыоу Ioф зыкIимышIагъэр, ошгур кымыхыным фэшI ошгуапшэхэр зэбгырызыфхэрэ установкэхэм яшIуагъэ кызыкIэмыкIуагъэр. УФ-м и МЧС AP-мкIэ и ГъэлорышIапIэ иллыкIо кызырIуагъэмкIэ, метеогупчэм ошгур къехыным ищынагъо зэрэщыIэр пэшIорыгъэшъэу зэримыгъэгъуагъэхэм кыыхэкIыкIэ, игъом ежъхэми цыфхэм макъэ арагъэлугъэх. Районым ошъопшэ зэбгырыф установкы 5-у шагъэуцугъэмкIэ а мафэхэм гъогогъуи 140-рэ зэрэдэо-ягъэхэм шIуагъэ кытыгъэу, арэуштэу щымытыгъэмэ ошгум нахыбэу зэрар кыыхыштыгъэу ары кызыраIуагъэр.

МЧС-м прогнозу IэкIэлъхэмкIэ, джыри мэфэ благуэхэм ошх лъэшхэр шыIэщтых, ау ошгур къехыным ищынагъо шыIэгоп. Арэу шытми, уемыжэгъэхэу ари къэкIон зэрилъэкIыштыр ГъэлорышIапIэм ипашэу кIагъэтхыгъ.

ХЪУТ Нэфэст.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ цыфхэм яупчIэхэм джэуапэу къаритыжьыхэрэр

УпчIэ: Цыфхэр анахъу зыгъэгумэкIыхэрэм ащыщ псауныгъэм икьэухъумэнкIэ Иофхэр зэрэдир, медицинэ фэло-фашIэу агъэцакIэхэрэр зэрымыхуэрэр. Медицинэ фэло-фашIэхэр нахьышIоу тиреспубликэ шыгъэцэкIэгъэнхэмкIэ непэ Иофхъэбзэ шIуклае зэрээрэхэрэр тинэрыльэгъу. Къоджэ псэупIэхэм фельдшер-мамыку пунктхэр ащагъэпсых, сымэджджхэр ащагъэцэкIэжьых. Арэу щыт нахь мышIэм, Iээгъу уцхэм яIэкIэгъэхьанкIэ Иофыгъошхэр джыри къэуцух, поликлиникэхэм чэзыухэр ащыб. Мы лэныкъом зэхъокIыныгъэ инхэр щышIыгъэнхэу амалхэр щыIэха?

Джэуап: Ары. Мы илъэсым иятIонэрэ кварталыкIэ ехъулIэу тиреспубликэ иIээпIэ-профилактикэ учреждениехэм Iээгъу уцхэр хэпшIыкIэу нахьышIоу ащIэкIагъахъэ хъушIт. Ащ пачынкIэ амалхэр зэкIэ зэрэхъагъэх:

— медицинэ фэло-фашIэхэмкIэ тарифхэм ахагъэхъуагъ, Iээгъу уцхэмкIэ хъарджхэм апIухъашт мылIкур нахьыбэ ашIыгъ. 2012-рэ илъэсым ахэм проценти 7,1-рэ атефэгъагъэм, 2013-рэ илъэсым процент 15,5-м нэс апIухъанэу рахъухъэ;

— медицинэ IэпыIэгъу зэрагъэгъотыр федеральнэ шапхъэхэм чэзыу-чэзыоу атыхъэх;

— Iээгъу уцхэм якъэщ-фынкIэ IээпIэ-профилактикэ учреждениехэм зэхэщэн Иофыр зэращыгъэпсыгъэм пхъашэу гъунэ лъафы, Iээгъу уцхэр игъом аIэкIэгъэхъэгъэнхэм икьоу анаIэ тырагъэты.

Цыфхэм поликлиникэхэм Иоф ащызышIэхэрэ специалистхэм зарагъэуплIэкIунхэм пачэзыухэр зыкIэхуэхэрэр мы Иофыгъошхэм къапкырэжIых:

— врачхэр зэрафимыхуэхэрэм;

— учреждение зауIэмэ яIофшIэнкIэ шыкIагъэхэр зэряIэхэм;

— цыфхэм икьоу къэбархэр зэраIэкламыгъахъэхэрэм ыкIи врачхэм зарагъэуплIэкIунэу зарагъэтхы зыхуыкIэ электроннэ технологиякIэхэр агъэфедэнхэм цыфхэр зэрэфэмыхъазырхэм.

Поликлиникэхэм яврач-педиатрхэм, яврач-терапевтхэм, яунэгъо врачхэм, яврач-стоматологхэм, яврач-гинекологхэм зарагъэуплIэкIунхэм пачэ зарагъэтхы зыхуыкIэ псэуми «электроннэ регистратур» зыфалорэ автоматизированнэ системэр къызфагъэфедэрэп.

Ащ епхыгъэу Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ пшъэрылIэ фашIыгъ мы лэныкъомкIэ Иофым изытет ренэу ыуплIэкIуэ ышIынэу, IээпIэ-профилактикэ учреждениехэм зэхэщэн-методикэ IэпыIэгъу аригъэгъотынэу, уплIэкIунхэр ренэу зехицхэнхэу, оборудованиэу ащэфыгъэр шIуагъэ къытэу гъэфедэгъэнымкIэ игъом ищыкIэгъэ Иофхъабзэхэр зрихъанхэу, мыщ къыхеубытэ врачхэм зарагъэуплIэкIунхэм пачэ инфоматхэр зэрагъэфедэхэрэри.

Кадрэхэм япхыгъэ Иофыгъоми лэшэу тынаIэ тетэгъэты. Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ иучреждени-

ехэм анахъу ящыкIэгъэ врачхэмрэ медсестрахэмрэ аIугъэхъэгъэнхэм тегъэпсыхъагъэу медицинэ ИофышIэхэм социальнэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэнымкIэ Иофхъабзэхэу зэрэхъаштхэм джыдэдэм Иоф адашIэ.

Псауныгъэм икьэухъумэн фэгъэгъэгъэ лэныкъор гъэкIэ-жыгъэным, уахътэм диштэу ар гъэпсыгъэным Иоф республикэм щыльэкIуатэ. Псауныгъэм икьэухъумэн фэгъэгъэгъэ учреждениехэр нахьышIоу мылIкукIи, техникэки зтегъэпсыхъэгъэнхэм имызакъоу, нэмыкI пшъэрылIэхэр зэшIохыгъэнхэри ащ къыделъытэх. Мыщ хъхъэ тиреспубликэ ихэбзэ Iэшхъэтетхэр уз хъыльэхэр зилэхэу анахъу IэпыIэгъу зыщыкIэгъэ сымаджэхэм зэраделэхэрэ.

ГушыIэм пачэ, гухэлт гъэнэфагъэ зилэ республикэ программэу «Псауныгъэм икьэухъумэн хъэхъоныгъэ егъэшIыгъэныр» зыфилоу 2008 — 2013-рэ илъэсхэм ателытагъэр агъэцакIэ, бэрэ узэмыутэлIэрэ (орфаннэ) узхэр зилэхэм 2011-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу ящыкIэгъэ Iээгъу уцхэр Адыгэ Республикэм шалэкIагъахъэх.

Зигугъу къэтшIыгъэ программэр гъэцэкIэгъэным пачэ Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет къыхэкIыгъэ мылIкумкIэ (сомэ миллион 26,2-кIэ) бэрэ узэмыутэлIэрэ узхэр къызэузыр нэгъыри 5-мэ Iээгъу уцхэр 2012-рэ илъэсым къафашIэуагъэх. Ащ хъхъэ Хантер исиндром ыгъэгумэкIыр сабыеу сэкъатныгъэ зилэ «Элапраза» зыфилоу Iээгъу уцыр сомэ миллион 24,2-кIэ зэрэфашIэуагъэх.

Бэрэ узэмыутэлIэрэ узхэм агъэгумэкIыхэрэм Iээгъу уцхэр къафашIэуагъэх пачэ 2013-рэ илъэсым сомэ миллион 27,4-рэ къыхагъэкIынэу рахъухъэ. Непэ ехъулIэу сомэ миллион 12,2-рэ зыосэ Iээгъу уцхэр ащэфыхы зыщыкIагъэхэм аIэкIагъэхъагъэх. Ащ хъхъэ сомэ миллион 10 зыосэ препаратэу «Элапраза» зыфилоу Хантер исиндром ыгъэгумэкIыр сабым пачэ ащэфыгъэр. Мы Iээгъу уцыр псауныгъэм икьэухъумэн фэгъэгъэгъэ къэралыгъо учреждениеу «Адыгэ республикэ клэлэцыкIу клиникэ сымэджджышым» IэкIагъахъэ ыкIи зигугъу къэтшIыгъэ сабым тхъамафэ къэс стационарым щыхалхъэх.

МэкъэгъэIу

Мыекъопэ районымкIэ автомобиль гъогоу Гъозэрыплъ — Партизан гъэхъунэр зыфилоу Адыгэ Республикэм изIухыгъэ чемпионатэу «Гъозэрыплъ-2013» зыфилоуэр мэкъуогъум и 22-м щыкIошт.

Къушхъэхэм ащыкIошт зэнэкъокъум Урысыемрэ IэкIыб къэралхэмрэ къащыдагъэкIыгъэ автомобиль лэпкэ зэфэшхъафхэу мы Иофхъабзэм фытегъэпсыхъагъэу щытхэмкIэ Урысыем ианахъ лэш нэгъырэ 60 фэдиз хэлэжьэшт.

Уахътэу зэнэкъокъухэр зэрэкIоштхэр:

сыхъатыр 11.00-м цыфэу хэлэжьэштхэр гъогум шагъэгъозэштхы;

сыхъатыр 11.40-м ушэтынхэр кIоштхы;

сыхъатыр 14.20-м анахъ лэшхэр агъэунэ-фыштхы;

сыхъатыр 20.00-м текIуагъэхэм шIухъаф-тынхэр аратыжьыштхы, зэнэкъокъур зэфашIы-жыбшт.

Автомобиль гъогоу зэнэкъокъур зыщыкIоштым шъушысакI!

Мэкъуогъум и 22-м пчэдыжьым сыхъатыр 9.00-м къыщегъэжьагъэу пчыхъэм сыхъатыр 8-м нэс автомобильхэр зрычэшт гъогур зэпыгъэIыгъэшт.

УпчIэ зилэхэр мыщ фэдэ телефонымкIэ къытеонхэ альэкIышт: 8(988) 674-60-84.

КЪЭЖЬЭР Валерий Хъэщыр ыкъор

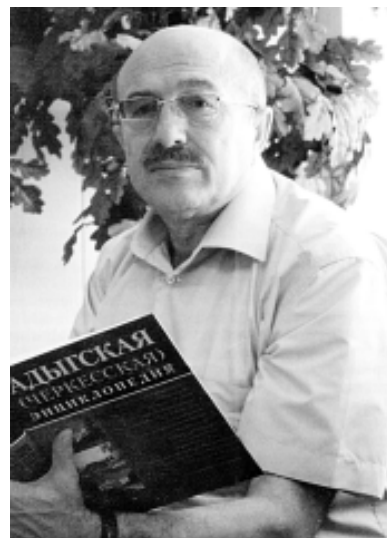
Адыгэ лэпкышIэныгъэмрэ культурэмрэ чIэнэгъэшхо ашIыгъ. Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэм шIэныгъэхэмкIэ иИофышIэ ГъэшIуагъэу, Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэм и Къэралыгъо премие шIэныгъэхэмкIэ и Лауреатэу, Кавказми зэрэ Урысыеуи ащыцIэрыло шIэныгъэлэжьэу, тарихъ шIэныгъэхэмкIэ докторэу Къэжъэр Валерий Хъэщыр ыкъом идунай ыхъожыгъ.

Къэжъэр Валерий 1949-рэ илъэсым шышхъэлум и 19-м Къэбэртэе-Бэлыкъар АССР-м ащыцI чылэу Сэрмакъ къыщыхъугъ. Къэбэртэе-Бэлыкъар къэралыгъо университетым тарихъымрэ филологиемрэкIэ ифакультет къызеух нэуж 1971-рэ илъэсым СССР-м НауэхэмкIэ и Академие этнографиемкIэ и Институт иаспирантурэ чIэхъагъ. ЗэлашIэрэ лэпкышIэныгъэлэжьэ цIэрылоу В. К. Гардановыр иIэшхъэтэу кандидатыцIэр къызэрэфагъэшъошэгъэ диссертациер ащ къыщыгъэшыпкыжьыгъ. 1994-рэ илъэсым тарихъымкIэ доктор хъугъэ. В. Хъ. Къэжъэрым аперэу тыхэгъэгукIэ адыгэ лэпкышIэныгъэ социальнэ зэфыщытыкIэхэр ежъ къыхыгъэ еплъыкIэм рыгъуазэзэ ыушэтыгъэх, ащ зэхъокIыныгъэхэу я XVIII—XIX-рэ лIэ-шIэгъухэм афэхъугъэхэр зэхъугъыкIыгъэу къыгъэнэфагъэх.

Илъэсыбэрэ зытелэжьэгъэ Иофыгъохэм ащыщых монографиехэу Къэжъэр Валерэ ытхыгъэм ащыщхэу адыгэ феодализмэр къызщитхыхъагъэхэр. Анахъ гупшысэ шъхъалэу, анахъ гупшысэ псыхъагъэу В. Хъ. Къэжъэрым итарихъ ушэтынхэм къаIэкIуагъэр щызэфыхысыжьыгъ тхыгъэу «Традиционные общественные институты кабардинцев и их кризис в конце XVIII — первой половине XIX вв.» (1994). ШIэныгъэ лэпкэ куу зилэ ушэтынхэр ащылгъэгъэIотагъ иджэнджэшэгъу шIэныгъэлэжьхэр игъусэхэу здалэжьыгъэ ИофшIэгъэ осэнчэхэу «Непэрэ Къэбэртэе-Бэлыкъарым икьэралыгъо гъэпсыкI: икьэ-жъапI, гъогоу къыкIугъэр, Иоф зэшIомыххэр» (1999), «Адыгэ (щэрджэс) энциклопедия» (М., 2006), непэрэ уахътэм пэшIорыгъэш фэхъурэ гупшысэхэр зыщызэфэхысыжьыгъэ ИофшIагъэу «Темыр Кавказыр Урысые империэм изы Iахъ» (М., 2007) зыфилохэрэм.

Къэжъэр Валерэ игукъэкIыкIэ 2005-рэ илъэсым щегъэ-жъагъэу КБИГИ-м журналэу

Бырсыр Б.М., Мэкъулэ Дж.Хъ., Гъубжьэкъо М.Н., ПэнэшIу А.Д., Мамый Р.Хъ., Пашты М.М., Хъунаго А.С., Хъоткъо С.Хъ., Бузарэ Аз.К., Къандор Р.С., ЕмIыль Р.Хъ., Хъанхъу Р.А., Унэркъо М.Ю., Унэркъо Р.Б., Къу-даекъо С.Г., Абредж А.Н.

«Исторический вестник» къыщыдэкIы. Мыщ кавказ цыф лэпкыхэм ятарихъ гъогу фэгъэхыгъэ ИофшIэгъабэ дунаим щыцIэрыло шIэныгъэлэжьхэм атхыгъэу къыщыхаутыгъ.

Анахъ ИофшIэгъэ чъэпхыгъэм ащыщ философия лэпсэ куу зилэ тхыгъэу «Адыгские песни времен Кавказской войны» (2005) зыфилоуэр Къэжъэр Валерэ къыдигъэхъагъэр. Мыщ адыгэм дунаир зэрэзехишIэрэ гупшысэм уахътэм зызэрэщыушхугъэм, къежъапIэ зилэ тарихъ гъогум ушэзэгъэплъэкIыжьырэ лъагъор Чылымэм имызакъоу, Уахътэми пхырыкIэу зэрэщытыр нэрыльэгъу къешIы. Мы зы статья нахъ Къэжъэр Валерэ адыгэм ищылакIэ щызэхимыугу-фыкIыгъагъэми, шIэныгъэлэжьэ цIэрылоу лэпкэ тарихъым къы-хэнэщтыгъэ.

Къэжъэр Валерэ иИофшIагъэхэм шIэныгъэлэжьэ-ушэтаклохэр адыгэм итарихъэр икультурэрэ нэмыкIынэкIэ ахагъэплъагъэх, лэпсэгъэуцэ гупшысэхэу аужы-рэ илъэс 40-м мы зы нэгъырым псэ зыIуилыхъагъэхэр непэрэ тарихъэлэжьхэм ямызакъоу, тауж къырыкIоштхэми IэубытыпIэ, тегъэкланIэ, гупшысэкIэ амалышIу афэхъуштых. Тарихъ шIэныгъэм илъэгъошхъушIт ИофшIагъэхэр Къэжъэр Валерэ саугъэт лъапсэу къыкIэныгъэх.

Къэжъэр Валерэ акъылкIэ къыгъэгъунэн ыльэкIыштыгъэм изы Iахъ гор нылэп къытхыхъанэу игъо зыфифагъэр. Адыгэм итарихъ лэпсэгъэуцугъэ зилэ шIэныгъэкIэ ыушэтыным анахъ зыщыфэхъазырым дунаим ехы-жыгъ.

Къэжъэр Валерэ иИофшIэгъухэу, ригъэджагъэхэу, ыгъэсагъэхэу, иджэнджэшэгъуштыгъэхэу, иныбджэгъуштыгъэхэу, шIэныгъэкIэ ицыхъэшIэгъуштыгъэхэм щэлэфэхэкIэ ямышIыкIэ гупшысакIэу акъылкIэ къыгъэ-нэфыгъэр гъуазэ афэхъушты.

Гъэтэрэзыжьын

Емыж Муслымэт итхыгъэу мэкъуогъум и 18-м тигъэзет къыхиутыгъэм «Зезэрыхъэ хъаджэр Хъэматэ икьорылIф» шъхъэу илэн фыагъэр.

Сабийхэр агъэгушIуагъэх

КIэлэцIыкIухэм якъэухъумэн ыкIи наркоманием пэуцужьыгъэным я Дунэе мафэхэм яхъулIэу АР-м и Наркоконтроль иIофышIэхэр Адыгэ республикэ кIэлэцIыкIу Унэм шыIагъэх. Сабыеу ащ цIаыгъхэр агъэгушIуагъэх, агъэцIыгъэх.

КIэлэцIыкIухэр хьакIэхэм ащыгушIукIыгъэх. Зыщиджэгухэр унэхэр къарагъэлъэгъуыгъэх, концерт цIыкIу къафатыгъ. Ныбджэгъуныгъэм фэгъэхьыгъэ орэдым зыкъызырэдашыгъэр зэкIэми агу рихьыгъ, ашIогъэшIэгъонэу еплъыгъэх.

УФ-м наркотикхэр зэрагъэфедэхэрэм иуплъэкIункIэ и Федеральнэ къулыкIу Краснодар краймкIэ и ШIолъыр гъэIорышIаплэ АР-мкIэ ипашэ игуадзэу Евгений Олейниковым Наркоконтроль икъулыкIушIэхэм

ацIэкIэ кIэлэцIыкIу Унэм чIэс сабийхэм апае шIухьафтынхэр аритыгъэх. (Тикорр.).

ЗэкIэми яIэн фае

КIэлэеджакIохэмрэ студентхэмрэ ягъэмфэ зыгъэпсэфыгъо уахътэ къэсыгъ. НыбжыкIэхэу мы лъэхъаным зызыгъэпсэфыхэрэм лажьэхэрэри бэу ахэтых. Шоки зымыIэ пенсие страхованием исистемэ зыхарагъэтхэн зэрэфаер УФ-м ПенсиехэмкIэ ифонд и Адыгэ республикэ Къутамэ къеIо. Регистрации зышIыгъэхэм пластик картэу къаратыштым ежъхэм ясчет зэрытхэгъэ страховой номеры (СНИЛС) итышт. Ар цIыфым зэ къараты, зыкIи зэблэхъугъэ хъурэп.

ЦIыфым Iоф зышIыгъэ илъэсхэм страховой тынхэу исчет къыхагъэхэмрэ страховой стажэу иIэмрэ ащ итыштых. Гъэмфэ зыгъэпсэфыгъо уахътэм Iоф зышIэрэ кIэлэеджакIохэмрэ студентхэмрэ апае страховой Iахъхэр шыIэх, ащ фэгъэхьыгъэ тхьапэхэр ПенсиехэмкIэ фондм и Адыгэ республикэ Къутамэ къыфэкIох. Арышъ, ахэм

свидетельствэхэр яIэнхэ фае, пенсием зыкIохэкIэ яныбжыкIэгъум зэрэлэжъагъэхэр къыхалъытжыныным пае.

Апэрэу IофышIэ Iухъхэрэм СНИЛС-р къафидзыхырэ IофшIаплэ языгъэгъотырэр ары. Адрэхэм ар къыдахыным пае зыщыпсэухэрэм елгытыгъэу ПенсиехэмкIэ фондм ичIыплэ гъэIорышIаплэ паспорт алыгъэу екIолэнхэ, заявление атхын фае. Илъэс 14-м нэмысыгъэхэм апае ар ны-тыхэм атхын фае.

Нахь игъэкIотыгъэу къэбарыр зэзыгъашIэ зышIоигъохэр ПенсиехэмкIэ фондм ичIыплэ къулыкIухэм якIолэнхэ е чэщи мафи Iоф зышIэрэ ыпкIэ зыхэмылхэ телефонэу 8-800-510-55-55-м теонхэ алъэкIыштых.

ПенсиехэмкIэ фондм и Адыгэ республикэ Къутамэ ипресс-къулыкIу.

• Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр •

ХЭБЗЭИАХЪХЭР

ЩыIэкIэ амалым къыкIечы, пшъэдэкIыжъым хэхъо

Джаш фэдэ еплъыкIэ уагъэшIы мафэ къэс Iоми хъунэу щыIэныгъэм къытфихьырэ зэхьокIыныгъэхэм. Хэбзэлахъэм ахэхъо, тарифхэм ахэхъо, зыхэмыхъорэр лэжъапкIэмрэ ащ епхыгъэ шыIэ-кIэ амалымрэ. Джы къэдгъэшъыпкъэжыны а еплъыкIэр.

Къыхъащт илъэсым къыщыублагъэу фэтэрхэм, унэхэм, дачэхэм апае хэбзэлахъэу ттыхэрэм къахэхъошт. Арэуштэу зыщыхъуштыхэр хэбзэлахъэр кIэм тетэу къэлъытэгъэным зыщыфегъэштхэ регионхэр ары. 2014-рэ илъэсым къыщыублагъэу а шыкIэм техъащтхэми темыхъэгъоштхэми чIыплэ хабзэм ипашэхэм ифэшъошэ унашъо ашIын фае. Ау шIокI имыIэу а шыкIэм зэрэ Урысыеу щытехъащтых 2018-рэ илъэсым щегъэжьагъэу. Сыда ащ къыкIырэ? ЦыхъэмышIыныгъэм, ащ тырагъэсагъ, тетэу угупшысэн хъумэ, уиквартирэ, уиунэ инмэ, нахь цыкIуIэ зэблэпхъушт, уидачэ чIэбдзыжынышъ, зэраIоу, пролетариатэу урамым утехъащт. Сыда Iоми хэбзэлахъэр дэхэ-клаеу къыдэкIоенхэ алъэкIышт. Джы хабзэр мылкъукIэ хэмылажъэу, пшъэдэкIыжъ гори ымыхъэу унэ къыныгъохэу цыфхэр зэрихыллэхэрэр зэшIохыгъэ хъункIэ пшIэхэнэп.

Сыда джы къырахыжъэгъэ шыкIэр джырэ нэс агъэфедэщыгъэм зэрэтекIырэ? Мыкощырэ мылкъум техъорэ хэбзэлахъэр къэлъытэгъэнымкIэ зэрыгъозэштхэр джы агъэфедэрэ шыкIэу псэуалъэм инвентаризационнэ уасэу иIэр арэп, кадастрэ уасэр ары нахь. Ар псэуалъэм бэдзэр уасэу иIэм пэблагъэ мэхъу, фэдэ пчъагъэки нахь иныни ылъэкIышт.

Росреестрэм, а ведомствэр ары кадастрэ уасэр къэзылгытэрэр, ипашэу Наталья Антипинам «Российскэ гъэзетым» иIофышIэ къыфилогатгъ уипсэуалъэ кадастрэ уасэу иIэр зэ-

бгъэшIэн ыкIи агъэнэфэгъэ уасэр мытэрэу олыгътэмэ узэрэекIон плъэкIыштыр. Тэри ащ нэуасэ зыфэтшIын.

ЗыцIэ къетIогъэ ведомствэм ипашэ къызэриIуагъэмкIэ, мыкощырэ мылкъум кадастрэ уасэу иIэр гъэнэфэгъэным ехыллэгъэ IофшIэныр гъэрэ-кIо Урысыем щаухыгъ, ащ къыгъэлъэгъуагъэхэр субъектхэм яхэбзэ къулыкIухэм аухэ-сыгъэх. Шыпкъэ, джырэкIэ кIэууххэр зымыухэсыгъэхэри субъектхэм ахэтых. Ахэм ащыщых Татарстан, Дагъыстаныр, Къэбэрэтэе-Бэлыкъар Республикэр ыкIи Ленинградскэ хэкур. Адрэ регионхэм кадастрэ уасэхэр ащаухэсыгъэх ыкIи ахэм нэуасэ зафэпшIын плъэкIышт. Ащ шыкIыш иI. АпэрэмкIэ, мыкощырэ мылкъум кадастрэ уасэу иIэр гъэнэфэгъэным икIэууххэр зыухэ-сыгъэх хэбзэ къулыкIухэмрэ чIыплэ зыгъэIорышIэжыныным икъулыкIухэмрэ мэфишI пIалъэм шIомыкIэу кIэууххэр къэбарлыгъэIэс амалхэмкIэ цыфхэм арагъэшIэнхэ фае. Фаехэмэ, а къэбархэр Интернетым рагъэхъанхэ алъэкIышт. ЯIо-нэрэмкIэ, чIыгу Iахьым кадастрэ уасэу иIэр зэгъэшIэгъэным фэшI кадастрэ палатэм ифилиал заказ ептын плъэкIышт. ЯщэнэрэмкIэ, Росреестрэм исайт уихъанышъ, баннерэу «Уиобъект къыгуат ыкIи кадастрэ уасэу иIэр зэгъашIэ» зыфиIорэм ущылъыхошт. О къыохыллэгъэ къэбарым узэрэлъыхъушт шыкIэр ащ къыуиошт.

Кадастрэ уасэр пшIэ зыхъу-кIэ мыкощырэ уимылъку пае

хэбзэлахъэу птыштыр зыфэди-зыр къэплъытэн плъэкIышт. Урысыем и Минфин зэригъэ-нафэрэмкIэ, джырэкIэ ставкэр процент 0,1-м шIомыкIыштэу ыкIи къэмылгытэу хэбгъэкIыжыны плъэкIыштыр зы нэбгы-рэм телъытагъэу квадратнэ метрэ 20-у егъэнафэ.

Росреестрэм ипашэ къызэ-риIуагъэмкIэ, кадастрэ уасэр зэгъэшIэгъэным Iофыбэ пы-лыгъэшъ, хэукъоныгъэхэр, мытэрэзыныгъэхэр хэхъуха-гъэхэп Iони теубытагъэ хэ-лэуу угушыIэн плъэкIыштэп. Арышъ, кIэууххэр бгъэтэрэзы-жыныхэ плъэкIышт. Нахь пасэу ар зэшIопхымэ нахь дэгъу. Ка-дастрэ уасэм икIэууххэмкIэ хэ-ти ятхъаусыхылIэн ылъэкIышт. Ар шызэшIопхын плъэкIышт Арбитраж хыкумым е Рос-реестрэм ичIыплэ къулыкIу пэпчэ шызэхэщэгъэ комисси-ем. Мыщ дэжыым Н. Антипинам къыIуагъэп зыгорэм ихэукъо-ныгъэхэр бгъэтэрэзыжыныхэм фэшI Арбитраж хыкумым уекIуалIэмэ ыпкIэ птынэу шыг-ми е щымытми.

Росреестрэм ичIыплэ къу-лыкIухэм яадресхэр, ишыкIэ-гъэ тхылъхэр, комисси-ем зы-фэбгъэзэным фэшI лъэIу тхы-лыр зэрэптхышт шыкIэр кIын пымылгъэу къызыIэкIэбгъэ-хъанхэ плъэкIышт. Ахэр яве-домствэ исайт ибаннерэу «Ка-дастрэ уасэр зэрагъэнэфэгъэм ехыллэгъэ даор зэрэптышт шыкIэр» зыфиIорэм ибгъо-тэщтых.

Дэо тхылъыр заIуIагъэм къыщыублагъэу мээз пIалъэм имыкIэу Росреестрэм ичIыплэ къулыкIу шызэхэщэгъэ ко-миссиер ащ хэплъэ. Кадастрэ уасэм икIэлъытэн зауыхъэм къыщыублагъэу ащ фэдэ даор илъэсныкъом къыкIоцI атын фитхэу норматив правовой ак-тым егъэнафэ, ау пIалъэр имыщыкIагъэу алъытагъ ыкIи

шапхъэхэм ахагъэкIыжыны агу хэлъ. Мы лъэхъанми илъэс-ныкъом ехъугъэ Iофхэм хы-кумыр ахэплъэ. Узэрядэон плъэкIышт лъэныкъохэр тIум шIокIырэп. ГушыIэм пае, унэм иинагъэ тэрэзуу къамылы-тагъэмэ е псэуалъэм бэдзэр уасэу иIэмрэ кадастрэ уасэу агъэнэфэгъэмрэ инэу зэтекIы-хэмэ. ТапэкIэ мы Iофыгъохэм язэхэфын нахь къызэрыкIоу гъэпсыгъэ хъушт. Росреест-рэмрэ хэбзэлахъэмкIэ Феде-ральнэ къулыкIумрэ ифэшъо-шэ Iофыгъохэр зрахахъ.

Цыфхэр нахьыбэу зыгъэ-тхъаусыхэхэрэм ащыщых чIы-гу Iахъхэм ягунапкъэхэр гъэ-нэфэгъэнхэмрэ гунапкъэхэм яхыллэгъэ планхэм мытэрэ-зыныгъэу ахэхъухэхэрэмрэ. Сыда Iоми а фэIо-фашIэ-хэм уасэу яIэр макIлэ. А лъэны-къомкIэ зызэрэуухъумэжышты амалэу джырэкIэ шыIэр зы. Гунапкъэхэр гъэнэфэгъэнхэм ехыллэгъэ фэIо-фашIэхэр зыгъэцIэкIэхэр кадастрэ инже-нерхэм яреестрэ Росреестрэм исайт ит. Ащ узыхэкIэ къэ-пшIэн плъэкIышт инженерыр аттестовать ашIыгъэми амы-шIыгъэми. АщкIэ къэпшIэн плъэкIышт зэкъодзакIохэм узэ-раримыхыллэгъэр. НэмыкIэу къэпIон хъумэ, а реестрэмкIэ къэошIэ узыщыпсэурэ реги-оным Iоф шызышIэрэ кадастрэ инженер пчъагъэр. Джаш фэ-дэу яфэIо-фашIэхэм уасэу яIэри ащ ибгъотэшт.

Ащ имызакъоу, кадастрэ IофшIэныр гъэцIэкIэгъэным ехыллэгъэ типовой зэзэгы-ныгъэмрэ IофшIэныр гъэцIэ-кIэгъэным типовой пIалъэу иIэмрэ сайтым итых. Хэбзэ-гъэуцугъэм а пIалъэхэр ыухэ-сыгъэх. Къэнэжыгъэр а шап-хъэхэр Минэкономразвитием зэрэзэхигъэуцожьыштыхэр ары ныIэп.

Кадастрэ инженерхэм яIоф-

шIэн идэгъугъэ зыкъегъэIэты-гъэным ехыллэгъэу къэпIон хъумэ, яIофшIаIэ зэрэлъы-плъэрэр ыгъэлъэшызэ ыкIи ад-министративнэ тазырэу спе-циалистхэм атырилъхэрэр на-хьыбэ ышIызэ, Росреестрэм а къыныгъор зэшIуихын ыгу хэлъ.

ИкIэухым къэлогъэн фае мыкощырэ мылкъум кадастрэ уасэу иIэр гъэнэфэгъэным фэшI лъэныкъуабэ къызэрэдалыгътэ-рэр. Регионым экономикэ Iо-фыгъохэр зэрэщыгъэпсыгъэ-хэр, гушыIэм пае, гурыт лэ-жъапкIэу илбыр зыфэдишъ. Ежъ регион кIоцIми кадастрэ уасэр шызэблэушт, къалэхэм, районхэм яамалхэр зэрэзэфэ-мыдэхэм ыкIи нэмыкI лъэны-къуабэм ялъытыгъэу.

Зигугъу къэтшIыгъэ Iофы-гъор тиреспубликэ зэрэщы-гъэпсыгъэр зэдгъашIэ тшIои-гъоу Росреестрэм и ГъэIоры-шIаIэу Адыгэ Республикэм шыIэм тызафытеом къызэрэ-таIуагъэмкIэ, кадастрэ уасэ-хэр гъэнэфэгъэнхэр Адыгеим 2012-рэ илъэсым щаухыгъ ыкIи ащ икIэууххэр Адыгэ Респу-бликэм иминистрэхэм я Кабинет 2012-рэ илъэсым Iоныгъом и 24-м номерэу 201-рэ зытетэу ышIыгъэ унашъомкIэ аухэ-сыгъэх. Шыпкъэ, мыкощырэ объектым кадастрэ уасэу иIэр гъэнэфэгъэным псэолъэ псэу-ри джырэкIэ къыхиубытагъэх пIон плъэкIыштэп. ДжырэкIэ зылъыIэсыгъэхэр инвентари-зациемкIэ бюром IэкIэлъыгъэ тхыгъэхэм ахэтыгъэхэр ары ныIэп. Арышъ, мы IофшIэныр зэрэпсаоу ухыгъэу плыгътэнэу шытэп.

Къыхъащт илъэсым а шы-кIэм тиреспубликэ техъащта, шпэхъакIэхэм атегъэпсыкIы-гъэу мыкощырэ мылкъум те-хъорэ хэбзэлахъэр тагъэтышт-ха? Ар джырэкIэ къэшIэгъуае, ифэшъошэ унашъо шыIэго-пышъ. Цыфхэм яшIоигъо-ныгъэ тетэу къэпIон хъумэ, 2018-рэ илъэсым нэс ежэхэмэ нахьышIу.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

ЛИТЕРАТУРЭМ ИНЭКИУБГЪУ

ЛЪЭПКЪЫМ

Узыгъэгъозэрэ гущылэ заул: 1930-рэ илъэсым повестэу «Шъхъэ-закъу» зыцлэр Цэй Ибрахымэ къалэу Краснодар щитхыгъ. Зэрэпсауу ар апэрэу «Ытхыгъэмэ ащыщхэр» зыфилорэ тхылъ цыклоу Мыекъуапэ къыщыдэклыгъэм (1965) къыдэхъагъ. Нэужым повестыр украинабзэклэ ытхыжыгъ. «Самотий» ышъхъэу ар Харьков къыщыдэклыгъ (1930).

Тхыгъэ шлагъом щыщ пычыгъомэ нэлуасэ шъуафэтэшлы.

ШЪХЪЭЗАКЪУ

* * *

... Цые шхонтлэ-члэпцлэ клэпсклэ фэпагъэу, дышъэ тэмэтэльхэмклэ ытэмашъхъэхэр гъэлыдыжыгъэу, Хъаныкъом исурэт мэщыт пчъэшъхъауу кытетэджагъ. Идышъэ пырхъ къэмэ дышъэ зэрызаклэ пышлагъэу, исэмэгубгъу сэхътан шлуцлэ лумбырым егъэклубжыгъэу, клэрэхъо пэпцлэ клыхъэр ыдакъэ дышъэплъэу гошлагъ, ащ идышъэ клэрэхъопс блэ плыжъ псыгъом фэдэу ыпшъэ зырищыхъаклыгъэу, тыжын зэхэпхъэгъэ клыцэхэмклэ ыклыб теткъуагъ.

Урысыдзэхэм ахэтэу адыгэмэ япыйзэ къыхъыгъэхэу Хъаныкъо ыбгъэ исэмэгубгъу медаль зэфэшъхъафхэр къеблэблэххэу хэшлагъэх. А нэшанэхэм дышъэ къащхэр, пачыхъэ сурэтхэр зэрытхэр ахэтыгъ. Бухъарэ хъурышъо пэло дахэу шъхъарысыгъэм сарыкъ огур ещэклыгъ.

Чыплэ нэклэу апэрэ сатырым шыфагъэхъазырыгъэм еклубгъэу перс алырэгъум тетыхъаным ыпэклэ, Хъаныкъор къэгущыли: «Шъузгъэлъэжъуагъэми сшлэрэп, бэрэ шъукъысэжагъа?» — ылуи, ефэндым еупчыгъ.

— Архуна, нэфын... ыджыри уахътэр блэклыгъэп. Тэклубрэ тыожагъэ пэе сыд шышын, о тыомыжэмэ хэтэ тызэжэнэу

щылэр, зиуз схын, — ылуагъ ефэндым къэубзэу.

— Ашыгъум тэжъугъэублэ, — ылуи шъабэу Хъаныкъом къысезлом, нэмазыр рагъэжъагъ...

... — Адэ, абдзэхэжэ, уклодыжыгъапи, укълэтыгъожыхэрэп, типчъэ зыдэгъэзагъэри пшыгъупшъэжыгъэу сенэгъуе? — Луцхыпцлыклуэ еупчыгъ Хъаныкъор Гуащэкъом.

— Абдзахэхэр япчъэлутхэу нэгъой хъанхэр зыщэгугъыжыкх шъулуа? — къыпигъо-дзыжыгъ Гуащэкъом Луцхыпцлыклизэ.

— Гуащэкъор, ы-й-й... непэ сэмэркъэуу сытегъэпсахыгъэп, — ылуагъ Хъаныкъом, — непэ фэдэу усищыклагъэу мафэ къысэмыклубгъэныкли къэнэнэп... Шъо шъузыдыфаем шъуклу, — къызэплъэкли иоркхэр ытупшыжыгъэх. Оркхэми зэшъогуитлур къызэлъыханэным бэрэ пэтыгъэхэп.

— Иофэу силэри ослон, — ылуи Хъаныкъом илъэгъун къыублагъ, — бэрэскэшхоу блэклыгъэм зы пщыл тхъамыклэ горэ Онэубатэ къыдэклуэ къысфэклуагъ... Лымафэмэ сшлэрэп ыцлэри... ары а Лымафэлэ закъор ары...

— Хъаныкъор, а ллэу зигугъу къэпшырэр пщыллэп... Чылэмэ амышлэми, ащ о ущыгъозэн фае... Цыфыр ежыльэпкъ шымыгъуазэ пэе уешъхъашымыклу, лъэпкъыр сыдигъокли плыгъэн фае, Хъа-

Повесть

ныкъор... — ылуи ынэхэр зэлэгъэхъагъэу къыхэбгъоуагъ Гуащэкъор.

— Ашыу... а Лымафэр саджэ къаклуи, сэлэ, ыльэкъуацлэрэ, ятэхэр зыдэщылэхэр есломэ шлоигъоу... неушрэм шъхъае къэклонэу еслогъагъ...

* * *

... Чэщыр зэфэдитлу хъугъэу къужъэе мзым Лымафэ къынэсыгъэти, зигъэпсэфын ылуи чыг горэм ыльапсэ игъуалъхыи шъхъае, ынаплэ зэтырильхъанэу хэпэзэн ыльэклыгъэп. Гупшысэ гуаохэр зэфэшъхъафэу къышъхъарыуагъэхэу Лымафэ агъэгупсэфыщыгъэп.

— Сегупшысэмэ пстэури нафэ сшлэшлы нахъ, нэмыклэп, — ылоштыгъ Лымафэ, — зыгорэм дэгущылэнэу къысылуагъ Хъаныкъом. Непэрэр палгъэу къысфилыгъ: «хъурэм теплтын» къысылуагъ... Ары шъхъай, Хъаныкъор зыдэгущылэн фаем дэгущылэу зи къысимиложынынэу рихъуахыкъомэ? Е-о-ой, си Лымэфэжэ тхъамыклэ, узэрэлэ закъоу, ибэ хъураеу, тхэр къыоожыгъэу непэ нэсыфэклэ къызэрэпхыгъэу укълэнэжын... Хъау... ащ фэдэ жъалымыгъэ къысхынэп. Ар

хъуна! Сыд пэе сигъэпцлэн? Зыдэгущылэн фаем дэгущылэнышъ, къысылон... Ар гъэнэфагъэ. Сыд шлухэклуадэрэр? — джащ фэдэу гуклодыгъомрэ гугъэмрэ зэхэтэу рэхъат къырамыгъэу, амыгъэчъыеу Лымафэ ыгу шызе-чъэщтыгъэх...

... Пчэдыжыпэ чыплэтагъэми бзыухэм яорэд дахи Лымафэ ишъхъэгугъу тырагъэун альэклыщтыгъэп. Хъан яцагу нахъ къэблагъэ къэси ыгу зэрэклэдырэм нахъ къыхахыштыгъэ, ау шагум зыщыдхъаным сыд къехъулагъэми ымыгъэшлэгъоужынынэу ар гупшысэм бакъмэр ышлыгъэу зыхэшхыжыгъэ... Хъаныкъом иоркытлүмэ Лымафэ хъаклэщым рагъэблэгъагъ...

... — Ы, укълэлуагъа? Боу шлу... ммм... хымм... ащыгъум тыгушылэн. Уилоф тытегушылэн, — къылуагъ Хъаныкъом Лымафэ шлагъоу къыжэхэмыплъэу.

Лымафэ жы къыпжыкхын ымыльэклыжынынэу, шъхъэшлох зытелъым фэдэу Хъаныкъом ыпашъхъэ итыгъ.

— Тызэрэлъэгъунэу непэрэ мафэр палгъэ пфэсшыгъагъ, — къырищэжъагъ Хъаныкъом, — ау, сыдэу сшын ослон слъэклынэу зи слэ илъщылэп. Ольэгъуа, сэ сшъхъэрэ спкъипплырэклэ сызыщыгъуазэ щылэп. Ллэу сызщыгугъыгъэу, сыззупчыжынынэу зыфэслогъагъэм зи ымышлэ-

жъэу, шыгъупшъэжыгъэу къылоешъ, бэкли-маклэкли сызэригъэбгъуклуагъэп... Лъэшэу сшлоигъуадж шъхъай сыд хэсшлахын?

Уеуагъэкли лъылаплэ къыклэмыклыжынынэм фэдэу Лымафэ ынапэ чъэклыгъэ, те-хъагъу чыплаллэм къыгъэ-тыгурыгугъ.

— О синэфынэ лъапл... О тхэр разэ зыфэхъун... Сихъэджэ клас, — ылушлэ чъэклыгъэхэр ерагъэу ыгъэхъублаблэхэу лушъашъэщтыгъэ Лымафэ, — Алахъым ыцлэклэ сыолъэлэу... Ошлэ о, къысаплорэп нахъ... Зы гущылэ, моу зы налэ, слъэкъуацлэ закъо къысау... Къын мыгъуаеклэ сылэжыгъэу сомэ мин си... Сихъадэ рагъэтлэлыжынынэу искъатыпхъэклэ згъэылъыгъагъэу щытыгъ.

Фэдэ хэгъэгум имытэу, ишлуагъэ зышлэу щылэр, ехъуапсэу шыбз шлагъо си. Ильфэгъушъ, шыклэ шлагъуи къыльфышт. Къэбэртгэе уани, фэдэ хэгъэгум имыльэу шхо гъэшлэгъони сшлэх, тыжын пылгъэу къамыщи си — пстэури остын, ахъцэри остын. Шыпкъэр къысау, синэфынэ лъапл, сызщыщыр къысау, сыхэт, тлэпкъ тэ къыкыгъ?! — лъэгонджэмышъхъэклэ цуахъоу, Хъаныкъом ицокъэ лъапэмэ, ицые къуапэмэ ябэуу Лымафэ фежъагъ.

Ынахэ зэхэгъэштэожыгъэу, гупшысэу шысыгъ Хъаны-

ЛИТЕРАТУРЭМ ИНЭКИУБГЪУ

ИХЪАРЗЫНЭШ

кьор. Ахьщэр арэп ар зэгупшы-сэщтыгъэр — ахьщэ Хъаныкьом узыфаем фэдиз ежымы илагъ: адыгэ кьоджэ зауэ Тьркум ригъэкьыжыгъэу былым шьуклае — ежъжыгъэмэ къахыгъэми, урыс пачыхъэм «хъупхъапкIэу» кьыритыгъэми — ыугъоигъэу Хъаныкьом илагъ. Шьыбыр ары Хъаныкьом ыгу хэтIысхъагъэу, гуахъ фэхъугъэу зымыгъэрэ-хъатыщтыгъэр. Бэ дэдэ шлагъэу а шьыбыр ыналэ Хъаныкьом тыридзагъэу щытыгъ. Зэп, тIоп зэрильэгъугъэр, шы лъэпкъэу кьызыхэкIыгъэри дэгъоу ышIэщтыгъэти, мызэу, мытIоу ышIэфымэ шIоигъоу лыкIохэр ыгъэкIогъагъэх шьхъай, Лымафэ шьыбз закьоу иIэу, Iахьыл папкIэу ыгъашIоу ыIыгъыр кьырищэнэу ыдагъэп.

Лымафэ зыщыщыр зиуаткIэ Хъаныкьом а Лымафэ дэдэр пьи зэрэфэхъужы-щтыр ышIэщтыгъэ нахъ мышIэми, шьыбыр ыгъотыным ылэныкьо ыгу нахъ гъэзагъэ хъугъэ.

— КIо хъун, — тIэкIурэ гупшысагъэу кьыIуагъ Хъаныкьом, — телъын фае уанэри, шхори телъэу, шьыбыр къащи къаIо... Ахьщэри кьызыщымыгъэгъупш! Блыпэ мафэм къаIо, ащ нэс сэри кьысэзыIогъэн фэдэ зэй-тIуаеи саIуупчIыхъанышъ, зэхэсхырэ щыIэмэ ослотэжыи.

Хъаныкьомрэ Лымафэрэ язакьоу Iуагъэу ашIыгъэр шьэ-фы хъугъэп...

... А мафэу Лымафэ кьы-зыкIуагъэм ипчыхъэ оркьитIур шэщым изэрэшагъэу зIушъашъэу чIэтыгъэх.

— Олахъэ гъэшIэгъоным, зы Лымафэжъ горэу зыщыщ зымышIэжырэм ащ фэдиз ахьщэ иIэныр...

... Собэм медырэи тесэу Хъаныкьомрэ шьыс, Гуащэкьожъэр джэхашъом тет... IэутIэхэр ешы:

— Мыщ фэдиз хьалэ-балыкьэр зэрэуищыкIагъэу узы-фыхъажыгъэр сшIэрэп... Iофыр жежъаIэм а тхьамыкIэу уадэжъ къаIорэм инэтIуп-цIаIэрэ илэIуаIэрэ укьа-гъэхъужыгъэ тIон, цыфыр мыжъоп тIон... губгъэн уилэн фае ошIа, Хъаныкьом. Сеплъымэ а лIым ылэпкъ зы-гъэкIодыгъэр оры, уигъогупэ теодзыхъу пIуишъ... ыдж шы-бзы закьоу а тхьамыкIэм иIэм гуахъэ уфэхъугъ. Ари зэриIэр удэрэп!

— О сыуфыцIашъутэу, тхьэм ицыф, о къаIорэ пстэур зыIэшъхьитIукIэ сшIагъэр шьыгъупшъжыгъа? — кьы-рыджэгоу Гошэкьожьым кье-упчIыгъ Хъаныкьом. А гушы-Iэхэр... Гошэкьожьым ыгу кьыхъуагъэх... дэгъоу кьешIэ-жы: ныбжыкIэ дэдэу, ау гу-шхоу, джыгыт чанэу зыщэтым, тхьамыкIэ щыIаIэу зыхэтым кьыхэкIынышъ, ыцIэ ыгъэлун ихьисапэу, хъэжэ Iасэм фэдэу... пачыхъагъум адыгъэр зэ-риштрэм ежъ ифедэ кьыхи-гъэкIэу Iоф шIоуеу Хъаныкьом зэрихъагъэхэм ежъ иIахъышIуи зэрэхишIыхъагъэр... Хъаныкьом иIэджабгъоу, ащ лъыгъачъэ зыхэт Iоф шIоуеу рихъухъэхэрэм ягъэцэкIаIоу Гуащэкьом тхьапшырэ хэтыгъа?!

Ау джы адыгъэр «агъэлэ-сагъэх». Гуащэкьом кьызе-плъэкIыгъуи имыфэзэ, делэм фэдэу, пчэгум кьинагъ... Лы-гъэу зэрихъагъэм кьыкIэкIуа-гъэхэр зэкIэ ежъ Хъаныкьом зыкьуиупкIэжыгъэх... Гуа-щэкьом медаль зытIушъу кьыратыгъэмрэ «прапорщик милиции» зыфилорэ чинымрэ афэшъхъаф ахигъотагъэп. Ахэ-ми гъэсэнэгъэ зымыIэ адыгэм фэхъуныгъэ горэ кьыраты-щтыгъэп... анахъ чиновник цыкIури ... мыскъарэкIэ... гъоплъэ медаль зыбгъэ хэшIэ-гъэ «нэтIэ джэщэ азиатым» кьыпылпыхъэщтыгъэ...

... — Ары. СэшIэ, — джэуап кьытыжыгъэ Гуащэ-кьом, — кьулыкьэу пфэс-шIэщтышъ, сыпфэшъыпкъэ-ныри симурадыгъ. Арэуштрэу щыт пэтзэ, адыгэхэмкIэ кьу-малыгъэ кьыддэзепхъагъ, хьоршэрыгъэкIэ укьыддэзе-кIуагъ...

... Хъаныкьом кьызэкIэ-шIэтагъ: губж машор тэпы плыжъэу ынэгупшъхьитIу къа-хыгъэу... кьыIуагъ:

— А хъэрылф купмэ язе-кIуакIэкIэ яфэшъошагъэба уульэгунхэр ибгъэстыкIын-хэшъ, чIыгу шьхъашъом теб-гъэкIодыкIыныхэр?... Урысы-дзэм пэуцужыгъэхэу... ащ яхъэлэ-балыкь ары мыхъу-гъэемэ тэ, кьырым хъанхэм къахэкIыгъэхэм, тыгу хэлъым тылгыIэсщтыгъ... джы фэдэу урыс чиновникмэ япчъэ-шьхъаIу дгъэхокIыным ычIы-пIэкIэ, хэгъэгъу шьхъафитым тетыгъор щытиIэщтыгъэ... урыс генерал горэм ипчъэ-Iушъхъэ IусыубыкIэу джы сыщытыныгъа сэ сижъы-шьхъэм...

— ОрыкIэ ар шьхъафит хэгъэгъу хъуныгъи, ау ... — ды-сэу кьызжэидизыгъ Гуащэ-кьом, — ау адрэ цыфхэмкIэ, адыгэхэмкIэ?

— А шIоихэкI шьхъахы-нэжъхэм кьызэрэшIошIы-щтыгъэр пщы лъэрыхъэхэр, ахэм пэрыохъу тафэхъушты-гъэу ары... мыпсэу-мылажъэ-хэм тэ орыжъым тычIыра-гъэхъан агу хэлъыгъ... Па-чыхъэ солдатхэм ящырыкьэу лъэдакьэкIэ ахэр тэ тшыгIэн-хэ тлъэкIыгъэх... КIуачIэ зи-Iэр мылкъу зиIэр ары. Сэ скъохэр езгъэдэжнхэм пае зымы сышъхъасыгъэп. Джы ахэм пачыхъэм кьулыкьэу фашIэ, фэдэ хэкIыпIэхэри ашIэ хъугъэ...

Гуащэкьом зи кьымыIоу ышъхъэ еуфэхыгъэу щысыгъ... — Адэ джары!.. — Ушъыеу кьыIуи, Хъаныкьом зыдэщы-сыгъэм тIысыжыгъэ...

...ТIэкIурэ щысыгъэхэу... кIым-сымыр Хъаныкьом кьы-укьуагъ:

— А насыпынчъэм иIоф-кIэ... ар ащ фэдизэу Iофэп. Ар-мырми сэ Бытырбыф сыкIо-нышъ, сикIалэмэ сакъылгы-плъэн фае, зыуж итхэ Iофыр къадэхъумэ е шьхъэр аубатэу хъаулыеу уахътэр агъаIомэ кьызэзгъэшIэшт... Арышъ, блыпэр, къэмысызэ сежъэ-нышъ, зэкIэри дэгъу хъушт.

Ащ кьыкIыштыгъэр а Iо-фымкIэ Гуащэкьом ишIуагъэ кьыгъэкIонэу зэремынэцIы-рэр арыгъэ...

... Зэрэзэгъыгъэхэу блыпэ мафэм Лымафэ Хъаныкьом дэжъ къэкIуагъ. Щагум кьы-зыдахъэм, Хъаныкьом иор-кьитIу ащ пэгъокIыгъ. «Ош фэдэ лIы шлагъом ежэн ымы-лъэкIэу ыкьохэу Бытырбыф дэсхэм адэжъ зэрэкIуагъэр фэбгъэгъунэу Хъаныкьом кьытэлъэлугъ», — аIуи, кьы-кIэнакIэхэу, кьыдэхъащхъысэзэ ахэм Лымафэ кьыраIуагъ...

... Лымафэ джы зымы-ыгъэгумэкIыжыщтыгъэп. Тьркуем икIыжынышъ, икIэ-рыкIэу щыIаIэр ащ щыри-гъэжъэжынышъ рихъухъагъ. Ау ащ ахьщэшхо ишыкIэгъагъ. Лакъоу кьызэхэкIыгъэр зэри-мыгъашIэм мыхъунэу зэрэфэ-жъагъэм фэдэу а ышъхъэ кьы-хъэгъэ IофыгуаIэмэ зэрэ-псаоу Лымафэ джы зэлыаубы-тыгъ.

Лымафэ унэхэм аIухъэзэ чылэ шъуэхэм чэтхэр, кIэнкIэ-хэр, пIуаблэхэр, чысэхэр къа-щищэфхэу ригъэжъагъ. Шьой-

цые хъугъэу, джэнэ зэIытхы-гъэр кьелэлэхэу, ицокъапи кьиплъэу хэтыгъ. ЧыпIаIэу зыдэкIожыщтым щигъотышт щыIаIэм зыфигъэхъазырэу ыIоти, чапычым рыгъунэ фэ-сакъызэ ыгъэтIылыщтыгъэ. ЦокъэзэкIадэу щыгъыр зэкIэ-тхыжыгъэу, ылэбжъэнэ шIойхэр кьипIыныштыгъэх, икIэко цэдагъэу зиIэнтэгъу-хэмрэ зитэмашъхъэрэ кьыщы-хэрэр кьыщызыжыным нэ-сыгъагъ. Лымафэ иунэ телъ кьамылым хьотборэныр щы-джэгъуи, ыныкьо тыритхыгъ, арышъ, ос хъу кьэс унэм кьы-кIэщхы. Ежыри шъуагъо хъугъэ, кьыIэIахъэрэ ышхы-щтыгъэ, нахъыбэмкIэ мышха-хэуи кьыхэкIыштыгъэ, уна-гъохэм хъапщыпхэр къащи-щфыхъэзэ е арищэхэзэ чылэр кьычыхъэу хэтыщтыгъэ, кьыгъэхъэрэ ахьщэр ыгъэтIы-лыштыгъэ... Ошхи, псынжъи, чыIэ лыгъу-лысти апымы-лъэу, зэхэуцIыныхъажыгъэу, IэпцIэ-лпэпцIэу щэф-щэжы-ным хэтэу чылэр кьычы-хъэзэ, Лымафэ уз шьхъасын-чъэм кьыриутыгъ. Игъунэгъу ыножэ шьхъэзакьоу Гошхъан зэ кьыхъи, кьыфыхыгъэр ри-гъэшхи, мэшIо тIэкIуи хъакум кьыфыришIахыгъ. Ащ нэ-ужым мафэ кьэс Гошхъанэу къаIоу ыублагъ... Лымафэ иуз уз хьылъагъ: кьызыIэ-кIитIупщыщтыгъэп. Иакъыл щыуагъэу мэфэ реным кьэ-мыхъыеу шьылъэу кьыхэкIы-щтыгъэ. Янэ-ятэхэр, ышыхэр, ышыхъухэр — иIаIэу зэрэ-псаоу ащ ынэ кьыпэшIошIы-щтыгъэ. Иунэкъошхэр кьэ-кIуагъэхэу Iэ кьышафэу, ипса-уныгъэ зытетымкIэ кьеуп-чIыхъу кьыщыхъуштыгъэ. Ежыи ахэм джэуап ариты-щтыгъэ, ишыIэкIэ тхьамы-кIаго икьэбар ариIуатэщты-гъэ... Ау сьдэу щытми, щылы-чпыкьыр узым текIуагъ ыкIи лъэхъэнэ кьынышхом ыуж тIэкIу-тIэкIоу зыкьышIэжъэу, хъужэу фежъагъ...

... Онэубатэ кIорэ гъогум шыуитIу рыкIоштыгъэ. Мэзым нэсыфэхэ зыпари амыIоу ахэр кIуагъэх. Ау мэзым зыхахъэ-хэм язырэр адрэм еупчIыгъ:

— Ау щытми, кьысалу тыз-даIорэр.

— ОрыкIэ тIури зыба тыз-даIорэр? Ар о ошIэ паекIэ Iофым зи зэхъокIыныгъэ хэ-хъуахыштыгъэ. Ау пшIошъ гъэхъу, тэ тыкIуагъэми укIэгъо-жыштыгъэ...

... А чэщым Лымафэ хъа-

тэу чыыгъэп. ЧыхIэн зэIы-тхыгъэр техъуагъэу пIэкIо-рым телъэу ащ кьылытэ-щтыгъэ имылкъу щыщэу кьы-фэнагъэр, ар ыщэмэ кIихы-щтыр, гъогум тыригъэкIодэ-щтыри ежъ рыщылэнэу кьыфэ-нэжыштыри зыфэдизхэр... жьыбгъэ шъуи макъэм кьы-хэщыпэу цыф гушыIэ макъэ горэхэр, Iушъэшъэ макъэм фэ-дэхэу зэхихыгъэх.

— Хэт ар? — чыIэмрэ щтэмрэ къахэкIэу кIэзэзызэ кьэуапчIагъ Лымафэ. Ау зыми джэуап кьытыжыгъэп.

«Ла-иллаха-илла-лахъ, Мыхъамодэ расул-алахъ».

А дэдэм Лымафэ иунэпчъэ хьыбэйхэр кьэсысыгъэх, пскэ макъэ ахэIуIыкIэ. ЫшIэрэри ымышIэжъэу Лымафэ кьыз-щылытэыгъэу, мэзахэм ар хэ-тыгъ. Ау а лъэхъэнэ дэдэм пчэр кьебэджыгъ зыгорэм сырнычыр кьыхыгъэнагъ.

Шьхъарыхъохэр къахъу-хыгъэу шьэдэжъытIу ыпа-шъхъэ итхэу зельэгъум, Лы-мафэ кьызэтэдыагъ. Ау ар зы-хъугъэр зы нэгъэуIэпIэгъу зэкъуагъэ ныIэп.

Лымафэ тхьамыкIэм ышъ-хъэ зэхигъэпхъахъэу гъучI гурхъ онтэгъур кьытефагъ ыкIи нэужым щытыгъэми, щымытыгъэми умышIэжы-нэу джэхашъом теушхуагъэу телъыгъ...

Пчэдыжыи Лымафэ иунэ дэжъ зэрэчылэу кьыщызе-рзугъоигъ. Полициери кьэ-си цыфхэр зэбгырыфыгъэх, тхылхэр зэхитыхъагъэх. Лымафэ иунэ зэкIэ зэIышIэ-жыгъагъэ. Пхьонтэжэу цы-кIур кьутагъэу укIорэу джэ-хэшыгъом телъыгъ. Ары па-кIошъ, етIэ джэхашъори чы-пIэ-чыпIэу зэхэтIыхъагъэ. Ежъ Лымафэ тхьамыкIэм ышъхъэ зэгоутыгъэу джэхэ-шъо гузгум телъыгъ...

Къуаджэу Онэубатэ зэпы-рыкIурэ цыфхэм апэрэ ду-нэе заом ыпэкIэ унэ зэхэкъу-тэжыгъэу цыкIум щыщхэр джыри алъэгъунхэ алъэкIы-щтыгъ. Ащ шьхъэ телъы-жыгъэп. Карнизхэр кьефэ-хыжыгъагъэх. Пчъи шьхъа-ныгъупчъи хэлъыжыгъэхэп. ЯтIэр кьетэкъохыжыгъагъ. Бгыкьэ закъохэр ары ныIэп джыри кьыхэщыжыштыгъэ-хэр е чыпIэ зырызэхэм джы-ри шъунэу игъо имыфэгъэ чыхэр етIэ самэхэм къа-чIэ-щыгъ...

Зыгъэхъазырыгъэр
ЦУЕКЪО Юныс.

Рассказ кIэкIхэр

ПЭНЭШЪУ Сэфэр

Тикъуаджэ шыщ пшъашъэ, НэшIуцIэкъомэ япшъашъэу Анечкэ, сыгу хэпкIагъ. Арэп ащ ыцIэ шъыпкър, Аминэт, ау сэ сыгу рехъыпшъ, гъэшIуацIэу АнечкэIэ седжэ. Сызыпылър илээс хъугъэ, ау кыыздэIонэу кьезгъэIон слъэкIырэп. Ар фыхэзгъэпсы къэс тельхъапIэ горэ кьегъоты.

Пчыхъэм Анечкэ дэжъ сызэкIом еслуагъ:

— Анечка, сыпсэ закъу, укыыздэIоштмэ кыыздакIу нахъ, ащ нахъыбэ сэ сфэщIэжышъуштэп. Илээсым сэ сыгу шыбгъэшIагъэр икъушт. УсымыIэу сыщыIэн слъэкIыштэп.

— Ары шъхъае, Адам, — ыIуагъ пшъашъэм, — пшыгъушъэжыгъа ош нахъи мэзишкIэ сызэрнахъыжыр. Адыгэхэм кырагъэкIурэп кIалэм нахъыжъ пшъашъэ кышхэнэу.

Ащ сэри сыщымыгъуазэу шытэп, ау шIульэгъуныгъэм нахъыжънахъыкIэ иIа! Сэщ нахъи зэрнахъыжыр зи арымырхъу, игугъу шIын фэдиз имыкыоу ышIошъ згъэхъуным сыпылгыгъ, ау кыкIыгъэ шыIэп. Къуаджэм шыхъугъэгъэ горэ шысэу кысфихыгъ:

— Угу кьэгъэкIыжъ ШъуашIэ-кыо Даутэрэ Бэрэкъэтмэ япшъа-

Сэ сыгу хэпкIагъэми

шъэу Данэрэ кыахъулагъэр. О мэзишкIэ ош нахъи сызэрнахъыжыым игугъу шIын фэдиз имыкыоу кысэоIо, Данэ Даутэ нахъи зэрнахъыжыгъэр зы маз нылэп. ИныбжыкIэгъум Данэ зылъэгъурэ кIэлэ пстэумэ анэ кIапкIэу дэхэ дэдагъэу ары. Арын фае Даутэ дэзыхъыхыгъэр. Ау псэогъу зызэфэхъухэм ыуж илээс зытIуш нахъ темышIагъэу Даутэ пшъэшъэ ныбжыкIэхэм афыреплъэкIэу, языбгъукIэ дырекIокIэу кыублагъ. Ащ кырагъэкIи Iогъу-шIэгъу зэфэхъугъэх, зэхэкIыжыгъэх. Ар кысэхъулэнэу сэ сыфаеп.

— Ащ утемыщыныхъ, Анечка, сэ шIу дэдэ усэлъэгъушъ, узэрэсхъожын бзылфгыгъэ кьэхъуштэп. Арышъ, цыхъэ кысфэшI.

Ар ытхъакIумэ ригъэхъанэу Анечкэ фэягъэп:

— Ары хъульфыгъэ пстэуми аIорэр, ашIоигъор къадэхъуфэ шъоубзэгъу зыкыпфашIы, ау кIэ-шыгъор зэрэтеIкIэу алогъагъэхэр шIэхэу ащэгъушъэжы.

— Ар умыIо, зэкIэри зэфэдэп, — сэри фэсыдагъэп. — Марыба КъуанчIэкъо Азмэтрэ ащ ипсэогъу Заремэрэ зызэдыщыIэхэр илээс пчъагъэ хъугъэ. ЕтIани Заремэ Азмэт зэрнахъыжыр мээ зытIушэп, илээситIу. Ау ащ пае кьанэрэп, ягъунэгъухэм кызэралорэр зегурыIохъу, Iуи-шIи азыфагу кымыхъэу дахэу зэдыщыIэхэу ары.

Ари Анечкэм къабылкIэ ыштагъэп, кырилолIэни кыгъотыгъ:

— Ащ хэлъыр кьэмышIэн фэдиз икъурэп. Зэшъашъэм Заремэ дэхэ дэдагъэу ары. Азмэт псэогъу фэхъуным гу тырезыгъэшIыхъа-

гъэр кьэшIэгъуае. СилIы пIоу Азмэт кыпфалъэгъунокIэ ухэтми ушымыкI. Теплъадж. НэмыкIэу кызфэпштэн гори еплъэгъулэрэп. Заремэ ежъ кымытIупшыжымэ Азмэт эзэгъы. Джары илээс пчъагъэ хъугъэу зэдыщыIэнхэм лъапсэу фэхъурэр.

Ахэм афэдэу а пчыхъэм Анечкэрэ сэрыр зэфэгIэтыгъэр бэ, хэти ежъ IэубытыпIэ ышIырэр адрэм къабылкIэ ригъэштэнэм пылъэу, ау зи кыкIыгъэп. Анечкэ ыIуагъэм текIыштыгъэп, кIалэм дышъэр ынэкIапэкIи ежъ нахъыкIэм дэмыкIоштэу ары.

Нэужым зэхэсхыгъэм сIон сымышIэу сышIуигъэнагъ. Блашэкъо Аслъан си Анечкэ псэлъыхъо пхъашъэу иIэу, дэIонэу палъэ ритыгъэу ары. ЗысфэщыIагъэп, симырээзныгъэ фыхэзгъэпсыгъ:

Аминэт, — сыгу фэшIопти, Анечка сфэлэшъугъэп, — сэщ нахъи мэзишкIэ узэрнахъыкIэр тельхъапIэ ошIышъ, укыыздэIонэу уфаеп, Блашэкъо Аслъан нахъи илээсишкIэ унахъыкI, ау ащ пае кьэмыгъанэу удэIонэу палъэ ептыгъэу алошъ рэгъушыIэх. Ар сыдэуштэу кыбугурылошта?

— Ар боу кыосIон, — игуапэу Аминэт джэуап кытыжыгъ, — Аслъан шIу сэлъэгъу.

КIымафэр кыхъэгъэкIагъ. Дунаир чыIагъэ. Мылээш дэдэу, ау пилыгъукIэу нэкъуаер кьепшэщтыгъ, кырихъушъэхэу кьесыштыгъ.

Бэджашэкъо Мухъдинэ, илээс тIокIитIур кызэзынэкIыгъэ кьодьер, зэрэлъэгъушъэм пае бзылфгыгъэхэм шIэхэу агу рихъырэр, кьоджэгум ит тучаным икъэрэгъулэ зэрыс унэ цIыкIум хъаку итыти, машIо ришIыхъагъэу шысызэ, зэкIэфэбыхъагъэти, хэчъыагъ.

Чэщыр хэкIотэгъагъ, хъау, хэкIотэгъэ кьодыагъэп, нэфшъагъо зэрэхъугъэм имэкъэгъэлухэу агъэжызэ атакъэхэр кызыллылоштыгъэх сабий гъымакъэм кызегъэлъатэм. Апэм ышIошъ хъугъэп, джы фэдэ дунэе Iае, етIани нэф кьэмышIыгъэзэ кIэлэцIыкIу тыдэ кыкIын, пкIыхъэу ары кызэрэщыхъугъэр, ау зэготхъэу гыштыгъэ сабым ымакъэ зэпыуштыгъэп.

Мухъдинэ унэм зекIым бзыуцыф зыдэлъ чыхIан Iужьум кIоцIышыхъагъэу сабий пчъэ лъапсэм шылъыгъ. Унэм кырихъи кызызэкIоцIехым, сабий кьэхъугъакIэу кычIэкIыгъ. Ежъ ышIагъэр зыдешIэжыти, зэкIэм ышъхъэ кьеуагъ. «Къысфидзыжыгъ». Ащ фэдэ хъугъэу, языбгъукIэ дырекIокIыгъэ хъульфыгъэм сабыеу хэкIыгъэр кыфадыжыгъэу Мухъдинэ зэрэзехихъгъэр зэп, тIоп.

Сыда джы сабий кьэхъугъакIэм рипэсыштыр? Кьэзылфгыгъэм фехъыжыкIэ Iихыжыштыгъэмэ кысфидзыжыныгъэп. Бзылфгыгъэу зыголгыгъэм ышъо сабий зэрэхидзагъэр кырилогагъ, ау ащ еуцолIэжыымэ шъэфы зэрэмышъуштыр кыгурыIоу зи иIоф хэмылгыхъэу, ежъ нэмыкI хэкIыгъэу ыIуи зыпигъэчэрэгъукIыгъагъ. Псэогъу иI, етIани Саныет бзылфгыгъэ пхъаш. Ащ зишIэрэм ипаIо

Зэмыжэгъэ чэщ хъакI

кыштэнышъ, унэм кыкIыжын фаеу хъушт.

НэмыкIырэ хэкIыпIэ кыфэгъотыгъэпти, сабыр кызыдихъи Мухъдинэ унэм кьэкIожыгъ, хъугъэри ипсэогъу кыфилотагъ. Саныет зэхихыгъэр ыгъэшIэгъуагъ. Кыгурылоштыгъэп нэмыкI фамыхъэу илI сабыр кызкIыфахыгъэр. Ащи зэхихыгъэ хъульфыгъэу языбгъукIэ дырекIокIыгъэм сабыеу хэкIыгъэр фахъыжъэу, ау ашкIэ илI езыгъэгъуцэфэн фэдэ IэубытыпIэ иIагъэп. ИлI ежъ нэмыкI бзылфгыгъэ пылгыгъэмэ, къуаджэм шъэфы шыхъуштыгъэп, рыгушыIэхэу рагажъэщтыгъ.

Ащ фэдэхэм ягупшысэу Саныет сабым шъхъарыт зэхъум Мухъдинэ кьэгъулагъ:

— Сабым сыда етпэсыштыр?

— Илфгыгъэ ыгу фэмыгъоу кычIэзыдзыжыгъэм псэIодыр ыдэжъ, — ыIуагъ Саныет, — тыдэ тхыжын, кызыпфахыгъахэкIэ сыд икыныгъэми тIу.

Мухъдинэ зэхихыгъэр ыгу рихъыгъ, ащ нахъ бырсыр кыпымыкIэу Iофыр ухыгъэ хъуным ежэгъахэп.

Илээсхэр кIуагъэх, Анцокъу зыфаусыгъэ сабым зыкыиIэтыгъ, зылъэгъурэр ехъуапсэу кIэлэ лъэгъушъэ хъугъэ. ИлIи фигъэпытагъэу ежъ кызэрилфгыгъэр кIалэм шIуаушъэфыштыгъ, ау шъэфы хъугъэп. Мафэм Анцокъо унэм кыилъэдэжы Саныет еупчIыгъ:

— Нан, орэп сыкьэзылфгыгъэр, ара?

Саныет зэхихыгъэм кыкIыгъэ-штыгъ. Ар шъэфы зэрэмышъуштыр, зэгорэм кIалэм зеришIэжыштыр ешIапэми, шъыпкър фэлэшъугъэп.

— Ар хэта кыозыIуагъэр, сишъау? — ежъыри еупчIыжыгъ.

— Кьэплъан ары, — ягъунэгъу кIалэм, Анцокъо илэгъум, иджэгъогъум ыцIэ кыриIуагъ.

— Хэт сыд кыуиIуагъэкIи пшIошъ умыгъэхъу, си Анцокъу, — ыIуагъ Саныет, — Кьэплъан кьэсэмэркъэу нылэп. Сэры укьэзылфгыгъэр, сишъау, сэры уанэр. — Пытэу кызэриубытылIи ынэгъушъхъэмэ ябэугъ.

Анцокъуи Саныет кызэрэфыштымыкIэ кымылфгыгъэу езыгъэлон фэдэ рилъэгъулэрэпти, шIу дэдэ зэрилъэгъурэр, ыпсэ кызэрэхэлъыр кыхъэщыти, ышIошъ хъугъэ, унэм ихъушъутижы, Кьэплъан рIуагъ:

— УпчIыус. Сэ сыкьэзылфгыгъэр Саныет ары.

Iофыр ащ шыухыгъэ зэрэмышъуштыр, зэ нэмыIэми ежъ кызэримылфгыгъэр Анцокъо эеришIэжыштым игумэкI хэтэу Саныет кыхыштыгъ. Зэнэгъуштыгъэми рихъыIагъ. Iыи зимылэмыныбжыкIэжъ бзылфгыгъэ ыдэжъ къакIуи кыриIуагъэм Саныет кыкIыгъэштыгъ.

— Силфгыгъэ кысэтыжъ.

Хъугъэн ылэкIыштыр Саныет псынкIэу кыгурыIуагъ. «Тыдэ кыпхыгъэу Анцокъо уилфгыгъа?» фэлэшъугъэп.

— Анцокъо кьэплфгыгъэу уфэ-ягъэмэ, сыда кызкIычIэбдыжыгъагъэр? Ины хъугъэти, джы уфае хъужыгъэ, ара? Джынэс тыдэ ушылагъа?

Бзылфгыгъэм зэригъэмысагъэр ытхъакIумэ ригъэхъанэуи фэягъэп.

— О ащ уиIоф хэлъэп, силфгыгъэ кысэтыжъ.

— Сыушъэфынэп, — ыIуагъ Саныет, — Анцокъо кьэсымылфгыгъэми, спIугъэ, сылэжыгъэ, спсэ хэлъ, Тхъэм сIимыхымэ, зэстын шыIэп. Ау Анцокъо теупчIынышъ, зыкыпфигъэзжынынэу ыIомэ, сыдэу сшIын, сфэмыхъукIэ сыкьэзэгъын фаеу хъушт.

Анцокъо иныбджэгъу кIалэхэм адэджэгъоу шагум дэтыти, Саныет кьеджагъ.

— Джынэс, си Анцокъу, пшIо-сыушъэфыгъэми, сэреп укьэзылфгыгъэр, ау убыздэшъо цIыкIоу укысфахыи успIугъэшъ, спсэ пхэлъ, хэти уестынэу сыфаеп. Мары укьэзылфгыгъэр, — Саныет бзылфгыгъэм Iапэ фишIыгъ. — «Кьэслфгыгъэшъ, кысэтыжъ» ыIуи садэжъ кьэкIуагъ. Арышъ, джы кытхад. Укьэзылфгыгъэм дэжъ укIожын пIомэ, сыдэу сшIын, сэ сызыфит шыIэп.

Анцокъо джэуапым бэрэ ригъэжагъэхэп:

— Сыкьэплфгыгъэу, шIу сыплъэгъуштыгъэмэ, укысфэягъэмэ сычIэбдыжыштыгъэп, — Саныет бзылфгыгъэм рIуагъэр зэхихыгъэм фэдагъ Анцокъо. — Арышъ, синэнэ дах, — Саныет IаплI ришэкIыгъ, — о уызыгъэзыеу сэ сыздэIон шыIэп.

— Тхэкъысати, си Анцокъу, — Саныети кIалэр пытэу кызэриубытылагъ.

УПСАУНЭУ УФАЕМЭ

Непэ мы нэклубгъом зигугъу кыщытшы тшоигъор зигъо джы хъугъэу, бысым-гуащэхэм шыккэ зэфэшхьафхэмккэ кымафэм нагъэсыным зыпылхьэрэ мэрккэ лъэпкъэу къэцмарккэ (малинэр) ары. Кымафэм чыккэ кытхьагъэу, пэтху-лутху тыхъугъэу гуаф зэрэ-тшырэм лыпытэу ащ хэшлыкыгъэ ва-реньер псынклэу къэтэштэ е гъэу-лалэм ар дэтлхьагъэу щытмэ, елбэ-тэу кыдэтэхы. Ау народнэ медицинэм а мэрккэ лъэпкъыр уз зэфэшхьафхэм ялэзэгъэнымккэ егъэфедэ.

Медицинэ шэныгъэм зэригъэуэфыгъэм-ккэ, къэцмарккэ клетчаткэу, витаминэу (зэфэ-шхьаф 7 кыалыгъэ) хэлъыр бэ. Джащ фэдэу пкышхьолым ишыккэгуэ калиер, фосфорыр, кальциер, йодыр, стронциер, цинкыр, хромыр ащ мымаккэу хэлъы.

Биохимическэ лэныккэр пштэмэ, къэцмар-ккэ зэрэбаим кыхэккыккэ, пэтху-лутху имызакъоу, гу-лэнтфэ узхэм, нэгъум ялэзэгъ-нымккэ агъэфедэ. Мыщ хэлъэу кыхагъэщыгъэ бета-ситостериным ишыагъэккэ лъырыккыуапкэ-

хэм холестериныр атемыхьонымккэ, цыфым склероз имылэнымккэ къэц-марккэ амалышхоу медикхэм алъытэ. Шэныгъэлэжхэм кызыраушыхьа-тырэмккэ, лымыккэ ар дэгъу, «малокро-вие», «белокровие» зыфалорэ узхэм апэу-жыгъэнымккэ амалышхоу щыт.

Зэпахырэ уз зэфэшхьафхэм зашыухъумэгъэ-нымккэ мы мэрккэ лъэпкъым ишыагъэ къэккэ, ар бэрэ агъэфедэнэу арао атеросклероз зилэхэм, лыдэккыуае, ревматизмэ, экземэ агъэгумэ-кыхэрэм. Ары паклош, арктым «ыгъэсымэ-джагъэхэр» ащ зыпкэ регъэуцожыхь. Къэц-марккэу ыпс ешгъо шгъом шын цыккыуэр бэу кытеккэ, шхьащыр лъэшэу иккы зыхъурэм.

Шуфэсаккэ! Къэцмарккэу цыфым кье-мыккэу ыккышхьо зыгорэхэр кыхиутынхэ, хъуцкыуэр рагъэжэ, ыгъэпцын ылъэ-кыщт. Подагрэ, нефрит (жэжэжые ета-гъэр) зилэхэм ар амышхьмэ нахьышху.

Аллергиер

* Къэцмарккэу иккэгъэ-гъэ джэмышхьышхьытлэу (гъэгъуэгъэхэм хъуцт) псы гъэжэжыгъэ стэчан-тлэу ккэпккэнышхь, сыхьа-ти 2-м цыбгъэтыщт. Ар узыхьынышхь, стырэу уешхоу. Ащ фэдэ псыр чым ибгъэчыхьэм дэгъу.

* Къэцмарккэу тхьэпэ гъэгъуэгъэхэм грамм 50-м псы чыккэ лэпккэ-нышхь, чэщым цыбгъэ-тыщт. Пчэдыжыым ар мэшхо маккэ тебгъэуцонышхь, такыккэ 15-рэ бгъэжыгъэ ышхьа теуагъэу. Дэгъоу фабэ горэ ккэпккэнышхь, сыхьа зытлэу цыбгъэтыщт, узыхьышхь. Ащ фэдэ псы фабэр сыхьауцтлэу теуа-ккэс чым ибгъэчыхьауцт.

Тхьаккыуэр етагъэмэ

Бжыкхэм угъоигъэ къэцмарккэу лъапсэхэм ятлэ-рыбгъэжыгъэунышхь, жэжэжыгъэу ууцккэнышхь, джэ-мышхьышхьы 2 — 3-м изым псы лэпккэ ккэпккэнышхь. Ар сыхьа 12-м цыбгъэтыщт. Мафэ ккэс стэчан-тлэу тлогъогъо уешхоу мазэм кыккэуцкэ. На-роднэ медицинэм кызырауэрэмккэ, тхьаккыуэр-лэу улэгъэжэ илагъэу цытми, зэфэцэжы, мэ-ккыжы.

Нэгъур мэузымэ

Къэцмарккэу кыккэуфыгъэ псы стэчаным уешхэмэ, узыр хэжыуцкэу ары народнэ медицинэм зэриуэрэр.

Ккэпккэнышхь етагъэмэ (колит)

Къэцмарккэу ытхьапэхэу е-жэ а мэрккэ дэдэр арэу шай-джэмышхьышхьыпккэ псы гъэ-жэжыгъэ стэчантлэу ккэпккэнышхь, такыккэ 30-м цыбгъэтыщт. Ушхьаным ыпккэ стэчаннэу зырызэу уешхэмэ, мафэм плэ-гъогъо уешхоу.

Зэрэуэшху имызакъоу...

Чыккэу кыюгоуагъэ-мэ, пэтху-лутху ухъугъэмэ

* Къэцмарккэу гъэгъуэгъэ (марккэу тыгъэм цыб-гъэгъу олэккэ) джэмы-шхьышхьытлэу псы гъэ-жэжыгъэ стэчан ккэпккэ-нышхь, такыккэ 15 — 20-м цыбгъэтыщт. Узыхьы-нышхь, стырэу гъогъоу 2 — 3 мафэм уешхоу, пккэпккэ кыуигъэхьаным фэшл.

* Къэцмарккэу (сте-бель) ныбжыккэуэр (илъэс нахьыбэ амыныбжэу) пштэнхьы, сантиметри 4 — 5 яккыагъэу зып-ккэуцкэу, грамм 50-м псы гъэжэжыгъэ лэпккэ ккэпккэнышхь. Ар етлэу машоу тебгъэуцонышхь, такы-ккэ 10-м къэбгъэжыгъэ. Шоу хэлъэу ащ узешхо-рэм ишыагъэ ккэпккэу. Етлэу ащ фэдэу гъэхьа-зырыгъэ шгъоным пккэ-шхьолым хэлэ радионук-лидхэр кыхищыгъэ ары народнэ медицинэм кызы-риуэрэр.

* Къэцмарккэу гъэгъуэгъэ джэмышхьышхьы 2-м е кыпычыгъэккэ грамм 100-м псы гъэжэжыгъэ стэ-чан ккэпккэнышхь, такы-ккэ 10 — 15-м цыбгъэ-тыщт. Нэгъум ащ шоу джэмышхьышхьы хэллэ-хьанышхь, дэгъоу зэхэбгъэ-ккыуауцт. Учъежыным ыпккэ уешхоу, пккэп-ккэ кыуигъэхьаным фэшл.

Пэм лъыр бэрэ ккэуцкэу

Къэцмарккэу лъапсэу дэгъоу тхьаккыуэр ыккэ-гъэгъуэгъэ джэмышхьышхьы кыхьынышхь, псы гъэжэжыгъэ стэчан ккэпккэнышхь. Зы сыхьа-р цыбгъэтыщт, нэгъум узыхьынышхь, стэ-чаным ызыпккэу фэдиз мафэм цэгъогъо, узыхьахэрэм ыуж, уешхэмэ пшыщт.

Шгъогъазэр (корь) кызыуцкэу

Къэцмарккэу джэмышхьышхьытлэу псы гъэжэжыгъэ стэчан ккэпккэнышхь, ууцхьанышхь, зы сыхьа-р цыбгъэтыщт. Шау фэдэу мафэм зытлэу-зыцэ уешхэмэ пшыщт ащ фэдэ псым.

Косметикэ зэрэагъэфедэрэр

Шхьорыгъуэр зынэгъу кыхэ-щыхэрэм

Къэцмарккэу тхьапэхэр бгъэ-ушхьынышхь, псэу ккэпккэу-рэр нэгъум цыпфэщт. Ащ нэмы-ккэу, арэуцтэу ккэпккэуфыгъэ псым изы лэхь ыккэ тхьу лэхьып (1:4) зэхэллэхьанхьы, нэгъум цыпфэщт.

Нэгъушхьом дагъэ кыхэккымэ, фыккэуадэхэр тетхэмэ

Къэцмарккэу дэгъоу бгъэушхьынышхь, псыпсэу тлоу зэтлэу ккэпккэуфыгъэ. Ащ ккэпккэуфыгъэ псым бзыуцкыу хэбгъаозэ шхьабэу нэгъум цыпфэщт. Арэуцтэу мафэ ккэс (е зы мафэ теушхь) пшыккэ, нэгъум зеуккэу.

Тибетскэ медицинэм ишхьэфхэр

* Шэ ккэуцкэу стэчаннэу кызырауэр (оодышка) зы-фалорэр егъэхьыжы.

* Шэкурэ гъэгъэжэ (манная каша) джэмышхьышхьы заулэ мафэ ккэс ашхьмэ дэгъу зыныбжэ илъэс 40-м ккэуэгъэхэм. Ар ккэуцкэуфыгъэ, лыпккэу, ккэпккэу зэхэтымккэу фэдэ.

* Чэтылым ккэуцкэу ккэуэты.

* Пчэжыгъэ лэпсыр (уха), анахьэу цуккэу зыхэжэжыккыуэр, ккэуцкэу хъугъэ цыфым тхьамафэм тлогъо-гъо ебгъэхьан фае.

* Дэхор, сэнэшхьы гъэгъуэгъэ, ккэуаер — мыхэр мафэ ккэс пшыккэ

хъумэ, псынклэу ушыщтэп, шхьа-узыр, гу лыпккэу зынхэр нахь маккэ-мэху. Шгъомккэу лэшэу дэгъу дэ-шхьом (грамм 350-рэ) сэнэшхьы гъэгъуэгъэр (грамм 250-рэ) мафэ ккэс пшыккэу.

* Ккэу гъэгъуэгъэр (творогыр) бэрэ ашхьан фае (чэу-зымафэм грам-ми 100-м нахь мымаккэу) атероскле-роз зилэхэм, шгъу, гур мэузыхэм.

* Лимоныр, апельсиныр лэшэу фэдэу лыдэккыуае ыгъэгумэккыу-рэмккэ, зынэгъу узыхьэрэмккэ, зыцито-виднэ железа тэрэуу лф ымышхь-хэрэмккэ. Лимоным ызыныккэу гъэ-

ушхьоялэамккэу бгъэушхьынышхь, шгъоуцыгъу ащ хэптэккэунышхь, шай-джэмышхьы из мафэм цэгъогъоу пшыккэу пшыщт.

* Зынэгъу узыхьэрэм ккэуцкэу (мэр-ккэу лэпккэ) ашхьан фае.

* Шгъу мыжыгъэ илэмэ, цумэ (зем-ляникэр ары) нахьыбэу пшыккэу фае — стэчаннэу зырызэу мафэм 5 — 6.

* Лыым изытет зэхэпккэунышхьы фэхьыгъэмэ, ренэу петрушкэр бгъэ-федэн, илэс псаум пшыккэу фае.

* Склерозым, ккэуцкэу зэрыты-плэхэм агъэгумэккыуэрэмккэу мылэры-сэр лэшэу фэдэ.

Нэклубгъор
зыгъэхьазырыгъэр
ЖАККЭМЫККЭ Аминэ.

МэфэкІыр зыгъэдэхагъэхэр

Урысые Федерацием иныбжыкІэхэм я Мафэ фэгъэхыгъэ концерт-хэу, спорт зэлукІэгъухэу Мыекьуапэ шыкІуагъэхэм Адыгэ Республикэм икІэлэеджакІохэу сэнаушыгъэ зыхэлъхэр, Къыблэ шъолъырым испортсменхэр, культурэм илофышлэхэр ахэлэжыагъэх.

Мыекьуапэ икьэлэ парк дэхьапІэ концертэу шызэхьагъэр тирайон-хэмрэ къалэхэмрэ яныбжыкІэхэм къагъэбаигъ. Пшъашъэхэри, кІалэхэри зэкІужьхэу, нэр плэпахэу фэпагъэх. Адыгэ шъуашэр зы-щыгъэу тлэгъурэр бэ. Шъонтрыным теорэ еджакІохэу Тэхьутэ-мыкьое районым шыщхэм ясэнаушыгъэ къагъэлъагъо. Адыгэ орэ-дышъом диштэу шъонтрыпыр ІапэкІэ агъэчэрэгъу. Бжыхъэкьоежым иансамблэу «Алеуарым» ихудожественнэ паштэу Хьатитэ Алинэ ыгъэ-сэрэ пшъашъэхэу Хьадпэшъо Джульеттэ, Пэнэшъу Заремэ, Барцо Нэфсэт, Зарина Темуровам дахэу орэдхэр къауагъэх.

Адыгэкъалэ къыкІыгъэ Теу-цожь Марзет мэфэкІ зэхьхэм ахэлэжъу бэрэ тэлъгъу. Бэгъ Фаридэ ыусыгъэ орэдэу «Жъуа-гъор» шІулъэгъум фэгъэхыгъэ. Орэдым ымакъэ екІоу, ыгу зэрэ-хилъхьагъэр къыхэшъу М. Теу-цожьым къылуагъ. ШыкІуныбэ Мурадини Адыгэкъалэ шыщ, Хьэкомэ Симэ икІэлэегъаджэу адыгэ мэкъамэхэр пщынэмкІэ кырегъаІох. Пщынэо цІэрылоу

Льэцэрыкьо Кимэ инэплъэгъу рэхьат тыгу къыгъэкІыжыгъэ, М. ШыкІуныбэм лъэпкъ орэдышъо-хэр нэгущІоу ыгъэжыынчыгъэх.

Очэпщые иансамблэу «ХьакІу-лащэм» Дунэе фестиваль-зэнэ-кьокьоу «Адыгейм ижъогъожь-ехэм» хагъэунэфыкІырэ чІыплэр къыщыдихыгъ. Урысыем имэ-фэкІ зыгъэдэхагъэмэ «ХьакІула-щэр» ащыщ. Лъэпкъ гупшысэр искусствэм иамалхэмкІэ кІэлэ-

еджакІомэ ІупкІэу къызэлъахыгъ.

Красногвардейскэ районым иныбжыкІэхэри мэфэкІым зэрэ-хэлэжыагъэхэм игъэкІо-тыгъэу тыкытегушыІэ тшІоигъу. Хьатикъуае культурэмкІэ и Унэ иан-самблэ ихудожественнэ паштэу Бирам Аминэт къызэрэтиІуагъэу, къэ-шъуакІохэри, орэдылохэри лъэпкъ шэн-хабзэхэм гукІэ афэшагъэх. Ансам-блэу «Адыфым» ышІэ зэ-рэдэхэм фэдэу ащ хэтхэр тынчэу пчэгум къызыхъ-хэкІэ, тилъэпкъ итарихъ, ишэн-хабзэхэр шысэ атеп-хынэу къегъэлъагъох.

Адыгэ Республикэм ныбжыкІэхэм яІоф-хэмкІэ и Комитет итхьа-матэу Къэрэтэбэнэ Мы-хьамодэ, къалэхэмрэ рай-онхэмрэ ядминистраци-ехэм ныбжыкІэ Іофыгъо-хэмкІэ ягъэІорышІапІэ-хэм япашэхэр мэфэкІ зэ-хьхэм къыщыгушыІа-гъэх, сэнаушыгъэ зыхэлъ ныб-жыкІэхэм шІухьафтынхэр афа-шыгъэх.

Адыгэ шъуашэр ащыгъэу ныбжыкІабэ мэфэкІым зэрэхэ-лэжыагъэр шІукІэ къыхэтэгъэщы. Лъэпкъ шэн-хабзэхэр кІэлэеджа-

кІомэ нахьышІоу ягъэшІэгъэнхэм фэшІ зэнэжыокъухэр, фестиваль-хэр зэрэзэхьагъэхэрэм зыкъагъэ-

штыпкъэжы. Урысыбзэри зэх-хэм шыІугъ, лъэпкъ культурэм ихэьхыныгъэхэр ныбжыкІэхэм къагъэлъэгъуагъэх.

Сурэтхэр зэхьхэм къыщы-тырахыгъэх.

ТИКОНЦЕРТХЭР

ТигъэгущІуагъ, ау къытхэхъажыгъэп

ЗэлъашІэрэ орэдылоу Филипп Кир-коровым иконцерт Мыекьуапэ шыкІуагъ. Ансамблэу «Налмэсым» и Унэ изал тІысыплэ нэкі ілэжыгъэп. Республикэм икьэлэ шъхьалэ къы-пэгъунэгъу районхэм къарыкІыгъэр мэкІагъэп.

Нэфынэу залым шагъэфедэрэм уигъэпшы-рэл, нэр ыгъэузырэл. Іугъо-пщэс фыжъэу нэмыкІ концертхэм ащылтэгъурэми фэдэп ыгъэфедэрэр.

Пчыхъэзэхьхэр агъэдахи, искусствэм баиныгъэу хэлъыр орэдхэмкІи, къашъохэм-кІи къаІотагъ. ИлъэсыбэкІэ узэкІэлэбжымэ, Ф. Киркоровым иконцерт мыекьопэ стади-оным зэрэщыкІогъагъэр тчыгъупшагъэп. Ащ едгъапшэмэ, артистым зэхьокІыныгъэу фэхьугъэр бэ.Ф. Киркоровым дахэу, зыми фэмыдэу зызырифатэрэр бгъэшІэгъонэу щыт. Артистым еж лъэгъо шъхьаф искусствэм щыпхырещы.

Шульэгъу орэдхэр. Ахэр зыхэмыт кон-церт теплъырэл. Ф. Киркоровым шІыкІэу

къыгъотырэр шІулъэгъу къызэрэыкІом, псынкІэу пшыгъупшэжыщтым фэдэп. Гум рихьыгъэ пшъашъэм къыфилорэ орэдыр къашъохэмкІэ ыгъэбаизэ, шыІэныгъэм гупшысэхэмкІэ ухещэ. Артистым «Мые-кьуапэ» ыІозэ игушыІэхэм, орэдхэм зра-щыгъэфедатгъэри тигуапэ.

Ащ фэдэ зэлъашІэрэ орэдылохэр нахьы-бэрэ къытфэрэкІох. Залым чІэсыгъэхэм агу къеуагъэри кыхэтымыгъэщыныр тэрэзы-Іоп. Концертыр дахэу артистым къыухыгъ. Бэрэ Іэгу зэрэфытеохэрэм фэшІ къыгъэзэ-жыи, орэдхэр къафилуагъэх. Ар дэгъу. Дэир артистыр концертным еплъыгъэхэм къахъа-нэу зэрэмыхьугъэр, зэготхэу сурэтхэр аты-рахынхэ, гушыІэ фабэхэр ралонхэ зэрамы-лэкІыгъэр ары. Ащ фэдэ зэхьхэм щыты-рахырэ сурэтыр егъэшІэрэ гукъэкІыжъэу цыфым іІэн ылъэкІыщт. Зи щышІыныеп такыкь заулэ зыхьыщт Іофыгъом артистым зыщимыдзыягъэмэ.

Сурэтым итыр: **Филипп Киркоровыр.**

*Нэкіубгъор зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТІЫЛЬ Нурбий.*

Ащ фэдэ пчыхъэзэхьхэм узэригъэгупшы-сэщтыр бэ. Сценэр зэрагъэкІэрэкІагъэр, нэ-фынэр концертным зэрэшагъэфедэрэр, къэ-шъуакІохэр зэрэфпагъэхэр, артист цІэрылом къыІорэ орэдым хэгъэшагъэхэу гимнастикэм хэхьэрэ шІыкІэхэр къызэрагъэлъагъохэрэр гушыІэкІэ къэІотэгъошІоп. Плэгъунхэ фэе.

Зэхэзыщагъэр
ыкІи къыдэзы-
гъэкІырэр:

Адыгэ Республи-
кэм лъэпкъ
ІофхэмкІэ, ІэкІыб
къэралхэм ащы-
псэурэ тильэп-
кьэгъухэм адырІэ
зэпхыныгъэхэмкІэ
ыкІи къэбар
жъугъэм иамал-
хэмкІэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шъхьалэр
ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шъхьалэм
иапэрэ гуадзэр
МЭШІЛЭКЪО
Саид

Редактор
шъхьалэм
игуадзэр —
пшъэдэкІыжъ
зыхьырэ
секретарыр
ХЪУРМЭ
Хъусен

Редакциер
зыхъышІэр:
385000,
къ. Мыекьуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкІыжъ зы-
хьырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын ІофхэмкІэ,
телерадиоэкъэтын-
хэмкІэ ыкІи зэлъы-
ІэсыкІэ амалхэмкІэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чІыплэ гъэІоры-
шІапІ, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ІОГ»,
385000,
къ. Мыекьуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4010
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2159

Хэутыным
узщыкІэтхэнэу щыт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкІэтхэгъэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00